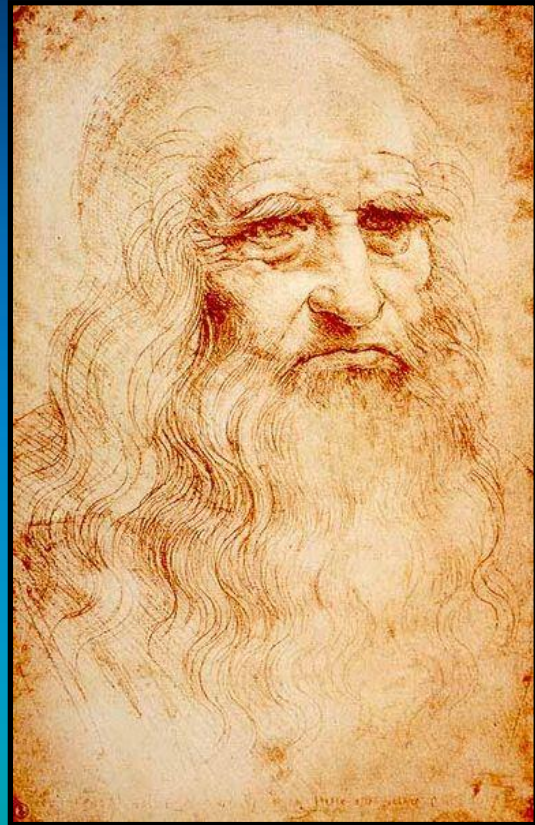

Voda v geografickém prostoru

Aneb jak voda vlastně teče ...

Jan Daňhelka

„Water is the
driving force of
nature.“

- Historie poznávání hydrologie
- Vodní cyklus – jak voda odtéká
- Vybrané aplikace

Trochu historie

Voda je zdroj:

- pitná voda
- rybolov a místo pro lov při migraci
- doprava

Osídlení se rozšiřuje podél vodních toků ... proto se Labe jmenuje Labe

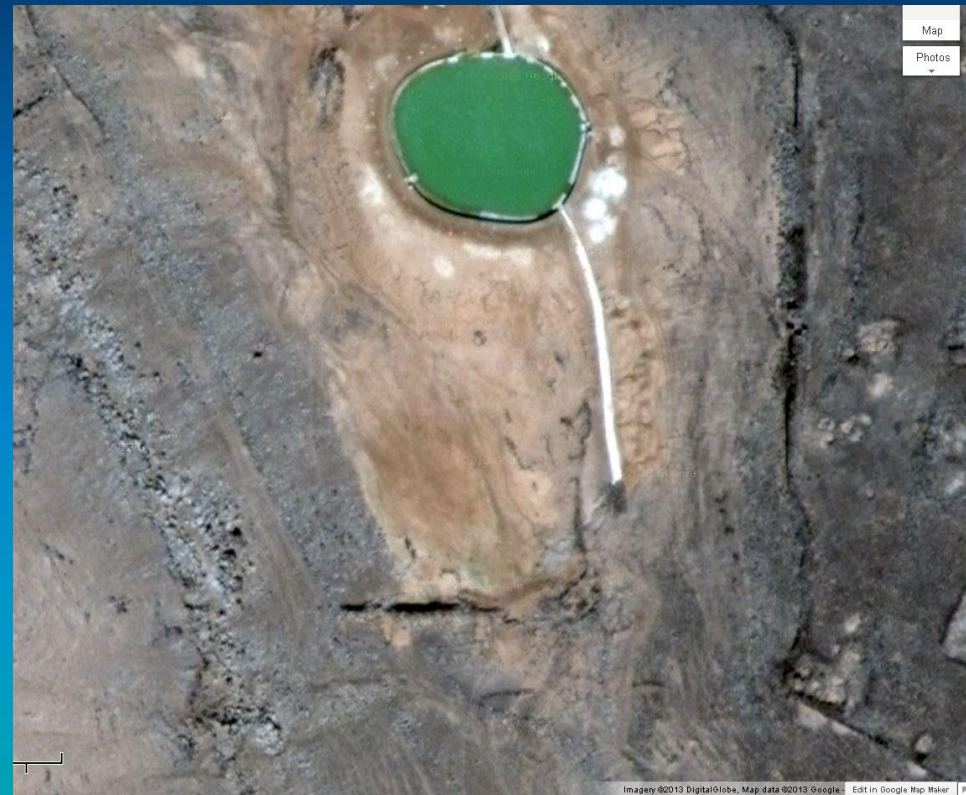
Zdroj: Muzeum Čelákovice

- velké toky, plochý reliéf, akumulace úrodné půdy ale závislost na zavlažování
- vznikají organizované usazené skupiny – spolupráce a tvorba prvních vodohospodářských struktur na lokální úrovni (kanály, valy)
- se vznikem států – rostou i vodní díla (nárok na produktivitu zemědělství, aby uživilo státní aparát)
- Sumerská říše (3000 BC) - legenda o zrození „*malé kanály nikdo nečistil, nikdo z nich neodstranil usazeniny ...*“

Trochu historie

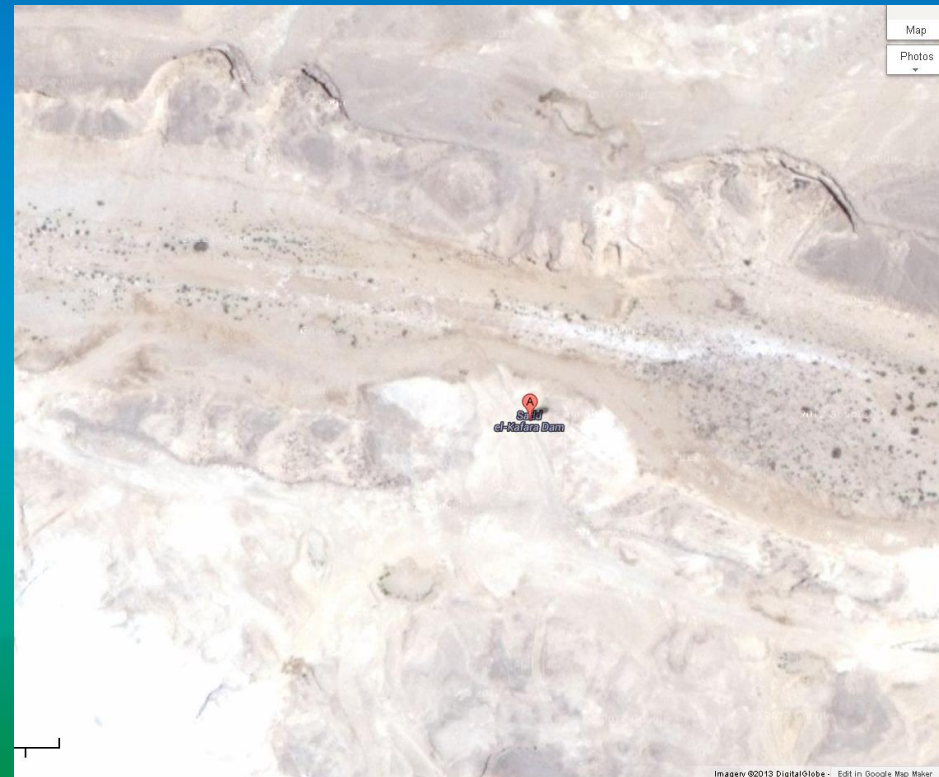
Jawa Dam (2850 BC), Jordánsko

maps.google.com

Sad-el Karafa (2600-2070 BC), Egypt

- 110 m délka
- 14 m výška
- těsnící jádro
- 0,5 mil m³

maps.google.com

Mezopotámie a Egypt

- Vodní právo
- Válka o vodu Lagash a Umma 2500 BC
- Povodňové valy, systémy zavlažování a meliorací, plavební kanály
- **Nilometr (Asuán, Káhira)**

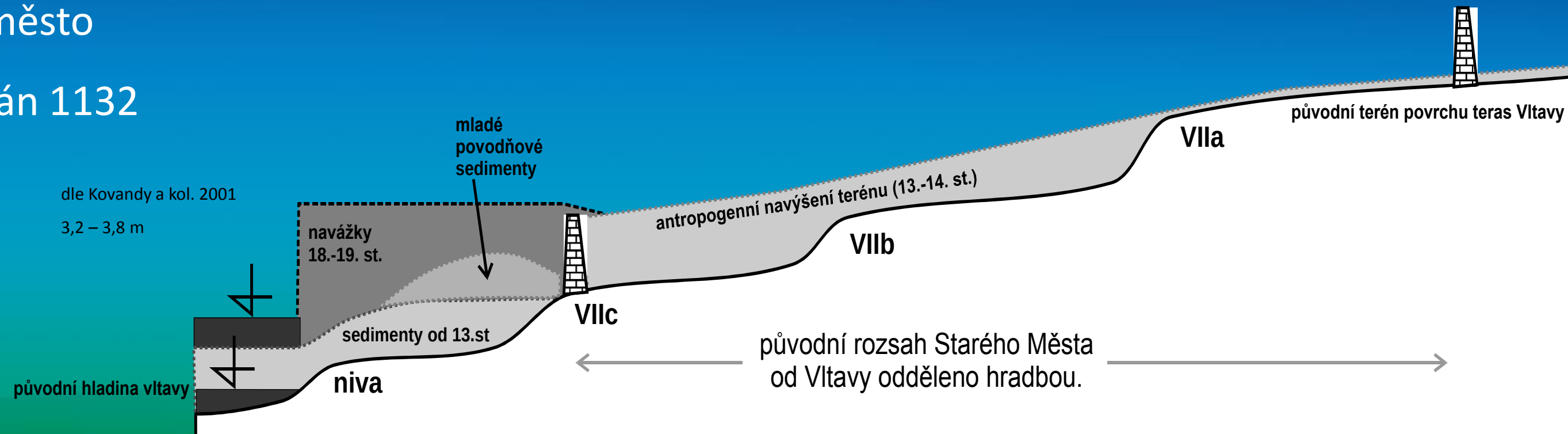

Trochu historie

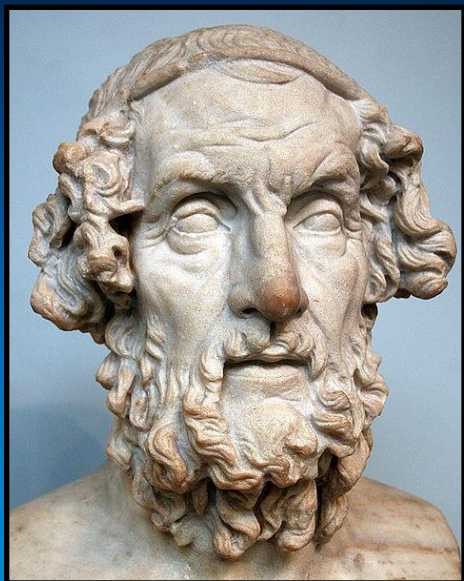
Osídlení oblasti Prahy

- Bubeneč cca 7000 BP
- Slovanské osídlení od 9. století
  - Pražský hrad, Staré město
- Mlýn v Úněticích dokumentován 1132

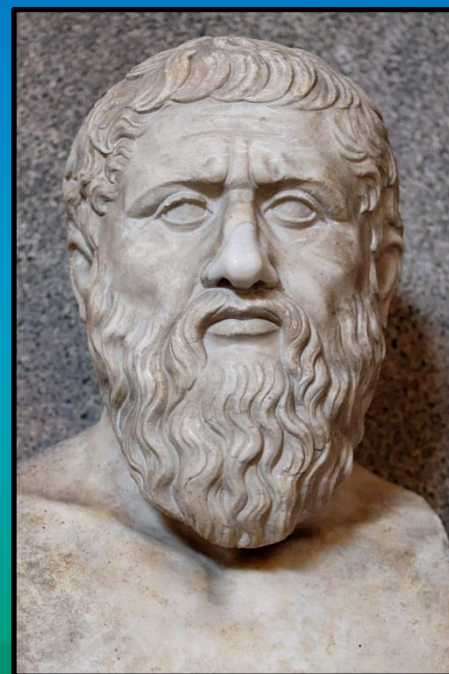

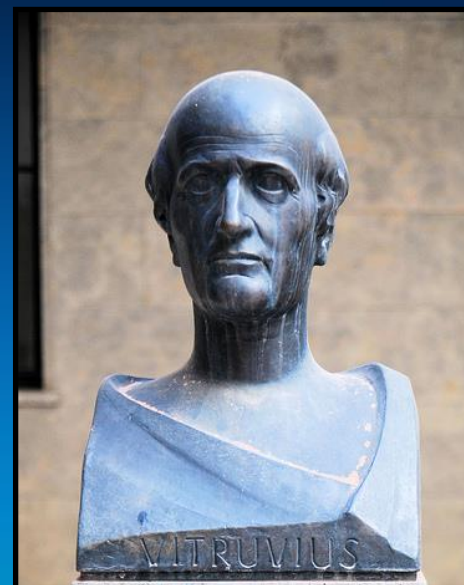
Trochu historie

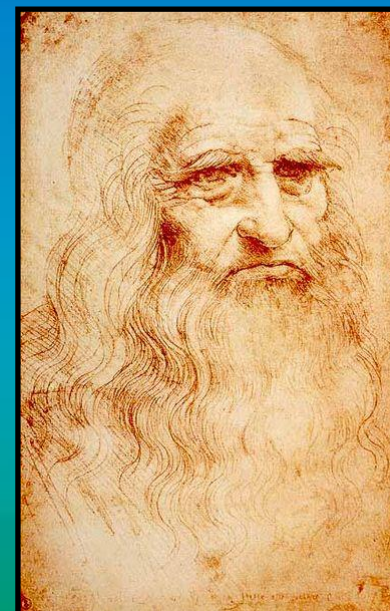
*v hloubce plynoucí
oceán, z něž jsou
napájeny všechny řeky,
moře, prameny a
studny...*

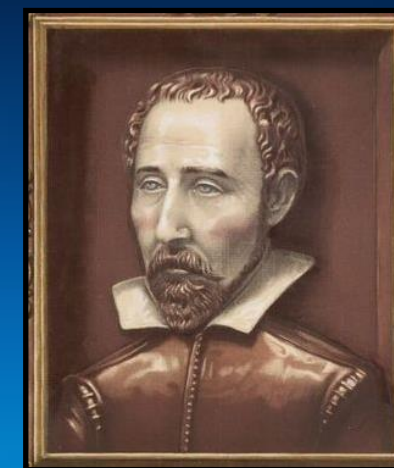
*Voda pochází a navrací
se do moře..*

*Déšť a sníh napadlý v
horách infiltruje do
půdy a napájí
prameny a toky v
nížinách.*

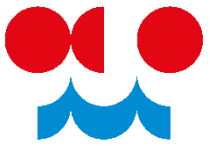

*... zvedla se jako jemná pára, téměř tak
jemná jako vzduch a vznesla se do výše a
dostoupila do vzduchu ještě jemnějšího a
chladnějšího a tam ji oheň opustil, přeměnila
se v malé kapičky, ty se shlukly ...*

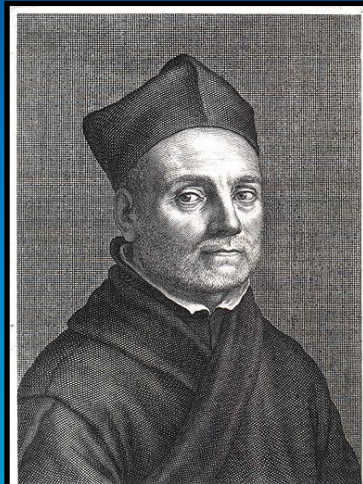
*Vysvětlení původu
pramenů a oběhu
vody*

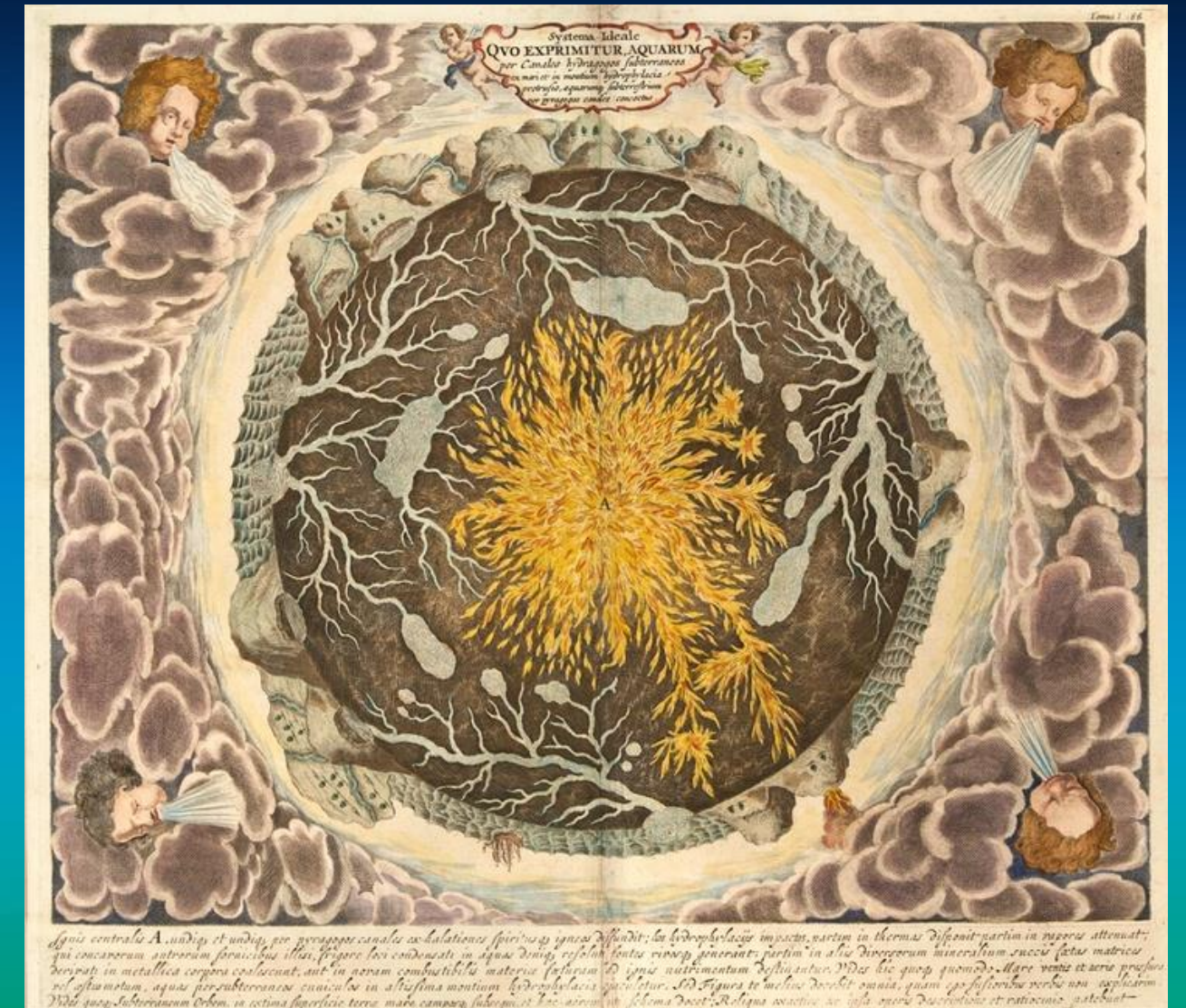

Trochu historie

Athanasius Kirchner (1601-1680) *Mundus Subterraneus* (asi 1665).

P. ATHANASIVS KIRCHERVS FVLVDENSIS
ē Societ: Iesu Anno ætatis LIII.
Honori et obsequio regi sculpti et D.D. C. Bloemaert Romæ a. Maij A. 1655.

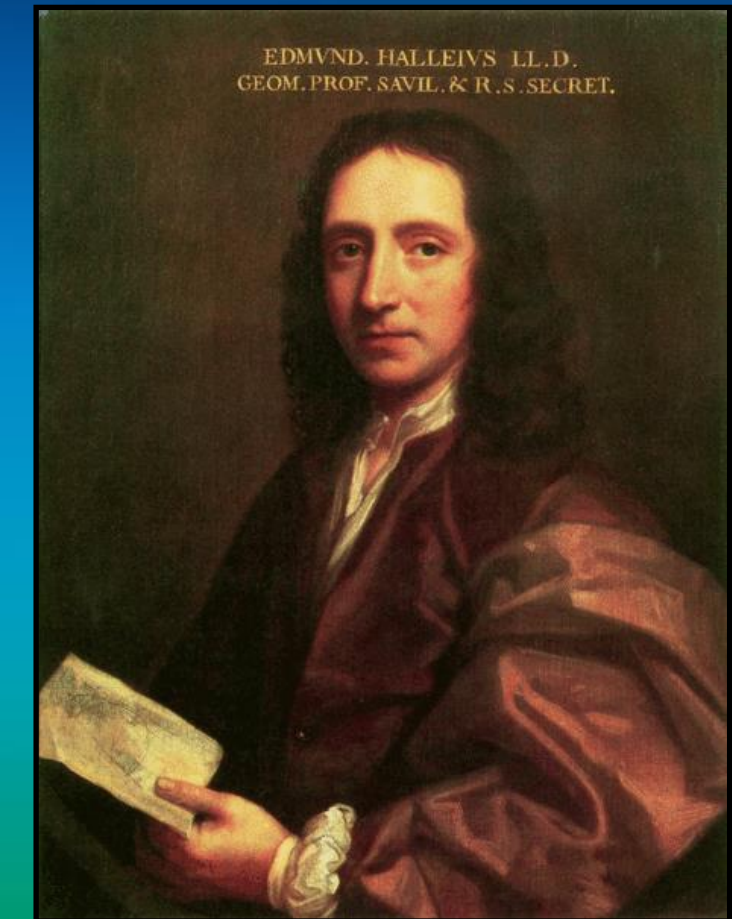

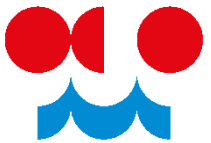
17. Století - První kvantitativní měření

Pierre Perrault (1611-1680) 3 roky měřil srážky v povodí Seiny a v knize *Del'origine des fontaines* prokázal, že objem srážek je dostatečný pro celkový odtok Seiny (stačila by jen 1/6 srážek). Naopak nevěřil teorii obecné infiltrace – domníval se že jde jen o občasný a lokální jev.

Edme Mariotte měřil rychlost toku Seiny a odhadl průtok (na základě odhadu průtočného profilu).

Edmund Halley – odhadl evaporaci ze Středozemního moře a porovnal ji s průtoky řek a vyvodil z toho, že je dostatečná pro kompenzaci přítoku.

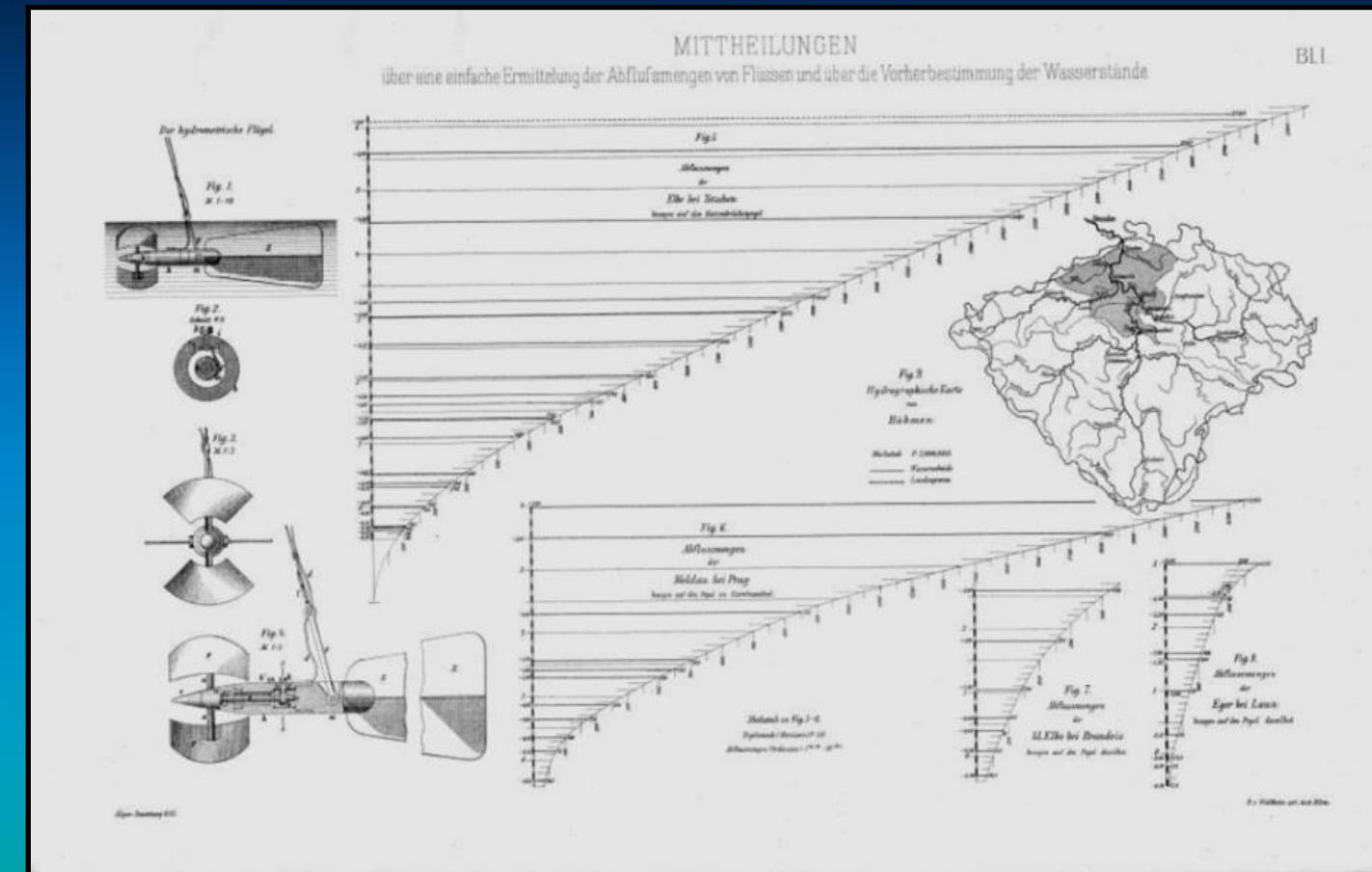
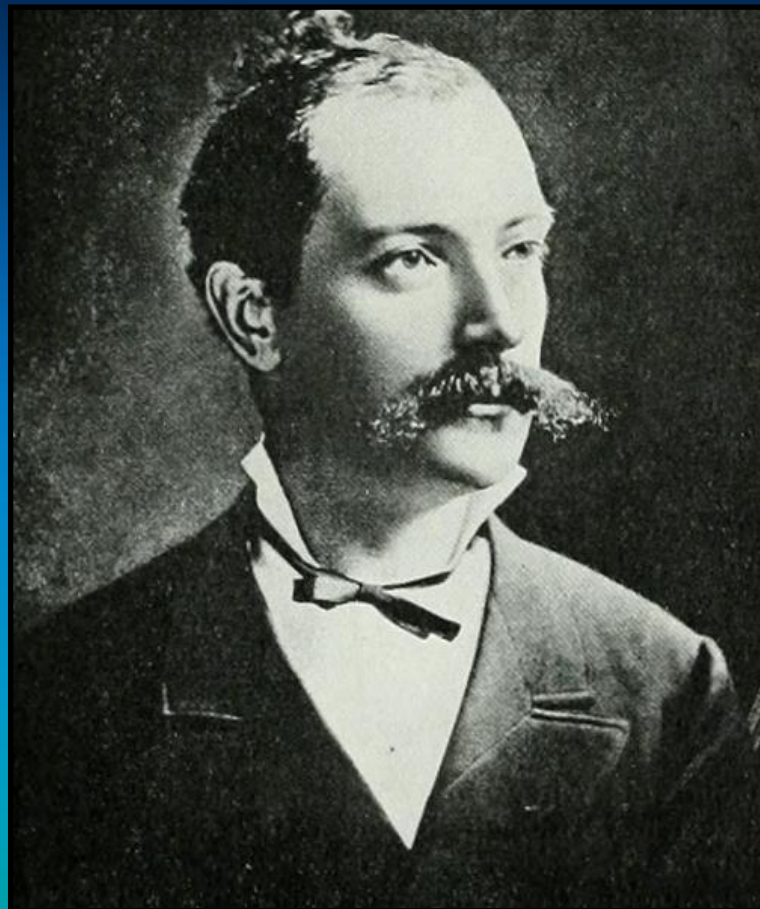

Trochu historie

Andreas Rudolf Harlacher (1842 – 1890)

- věnoval se hydrometrickým měřením
- metodám hydrologické bilance v povodí Labe
- predikční metody

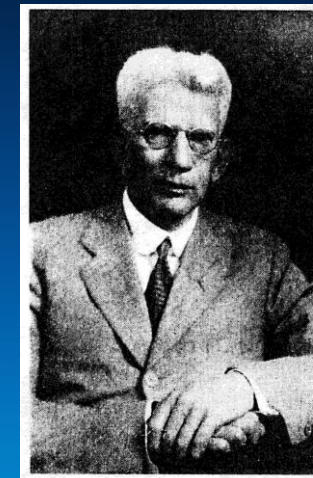
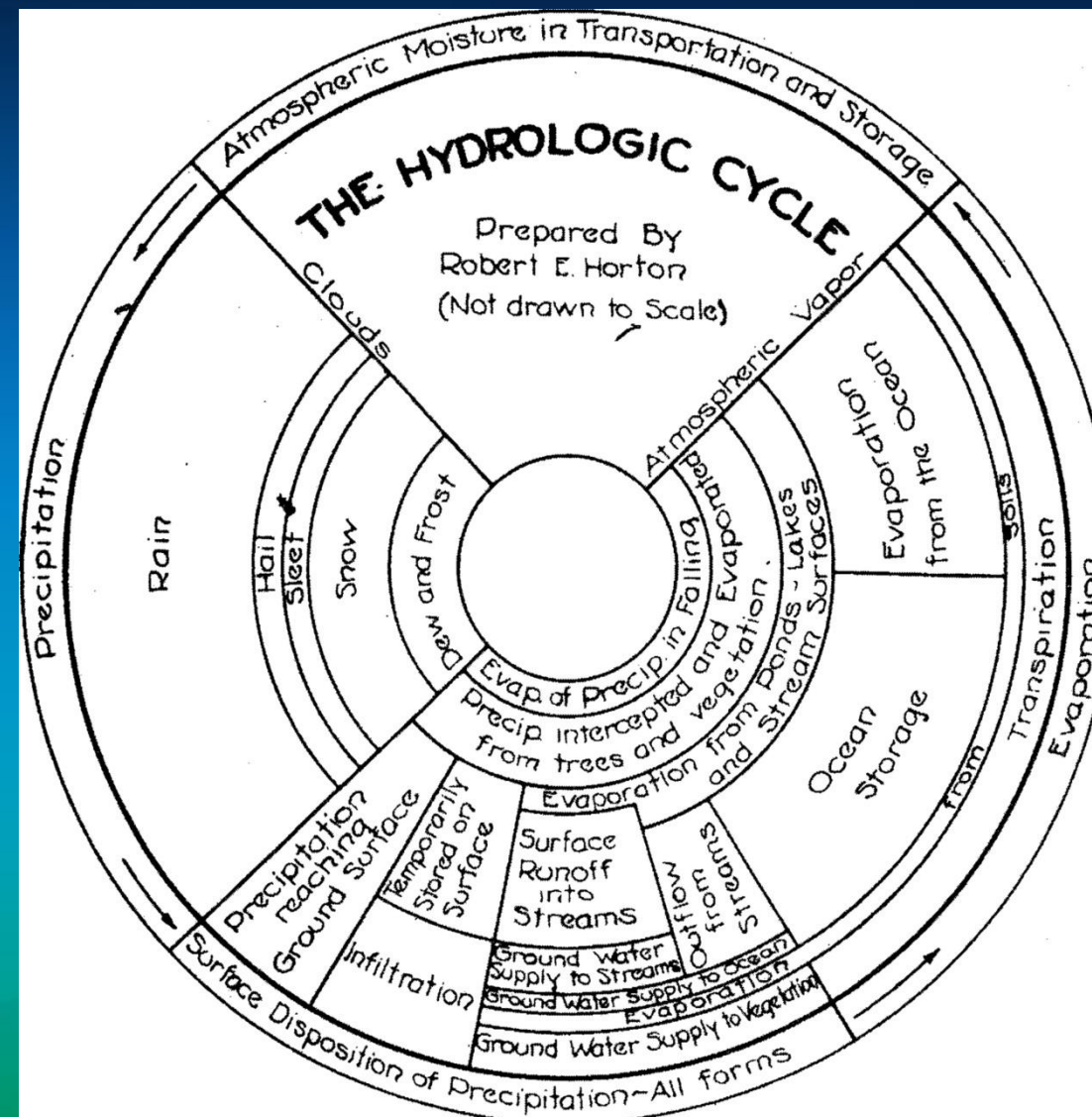
Hydrografická komise pro Království České (1875) - systematická hydrologická měření

„Hydrografie jest nauka o klidovém stavu vody, jejím pohybu a rozdělení vody na povrchu zemském, což vše jest působeno skrze atmosférické srážky.“

Vodní cyklus

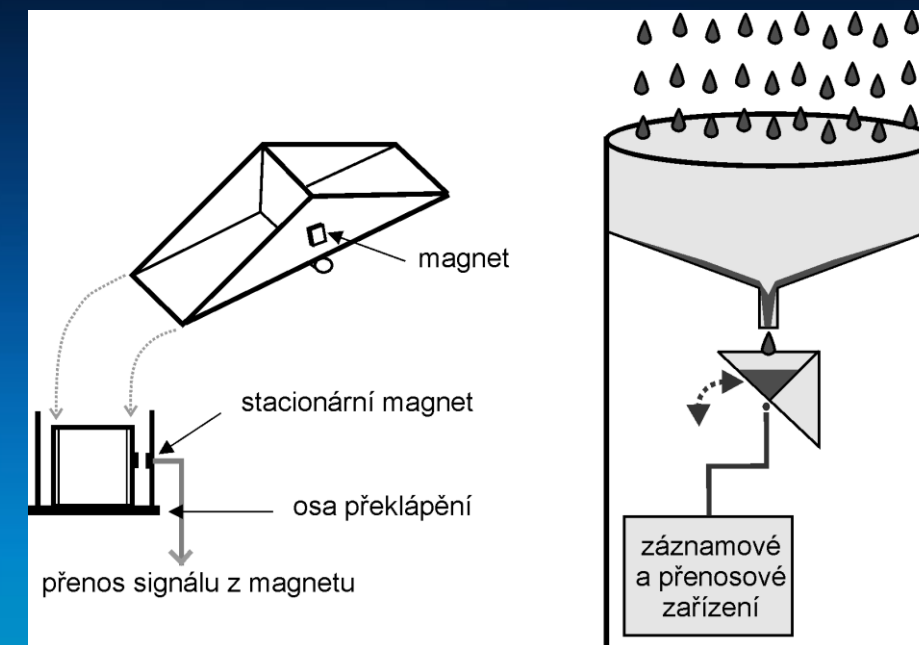
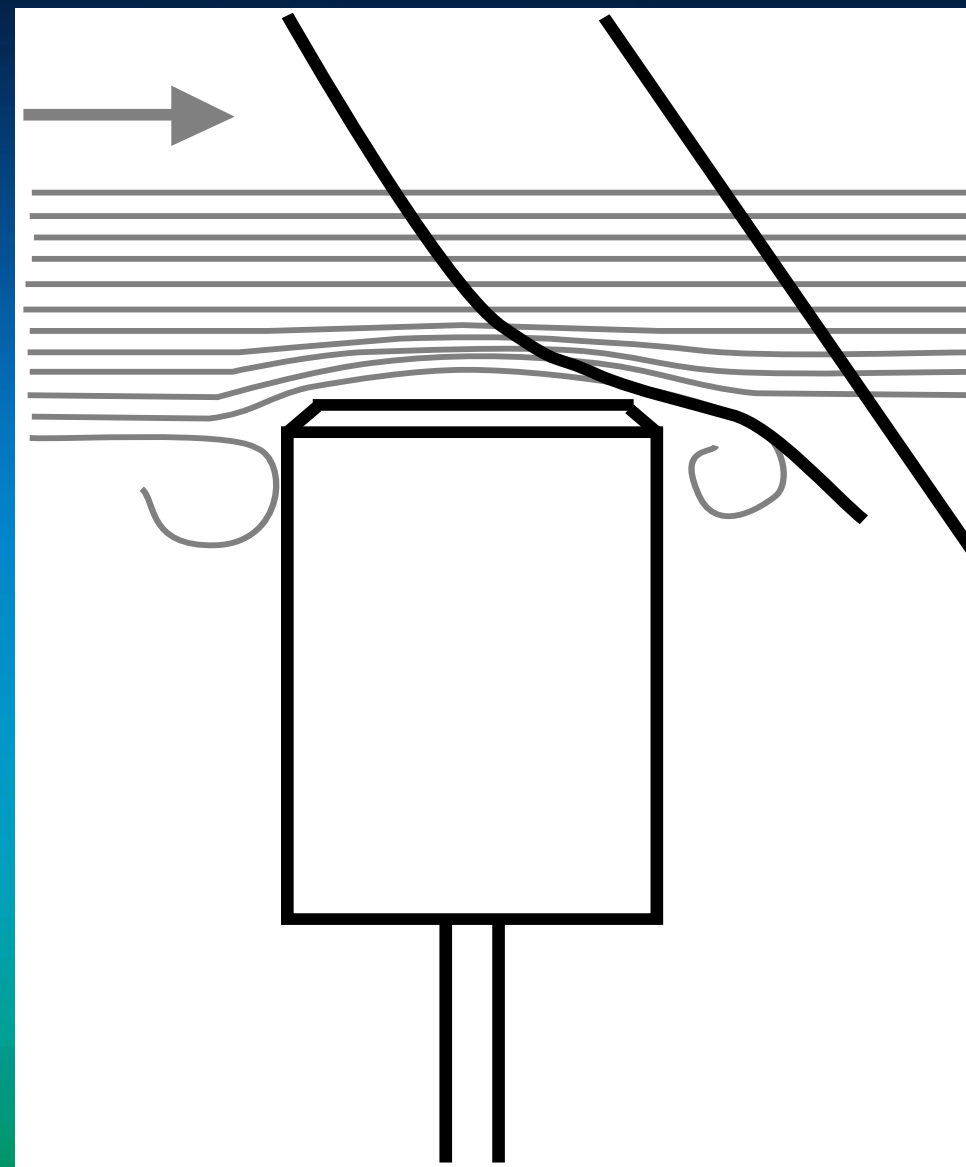

Vodní cyklus - srážky

Různé srážky – usazené, sníh, déšť ...

Jak je změřit?

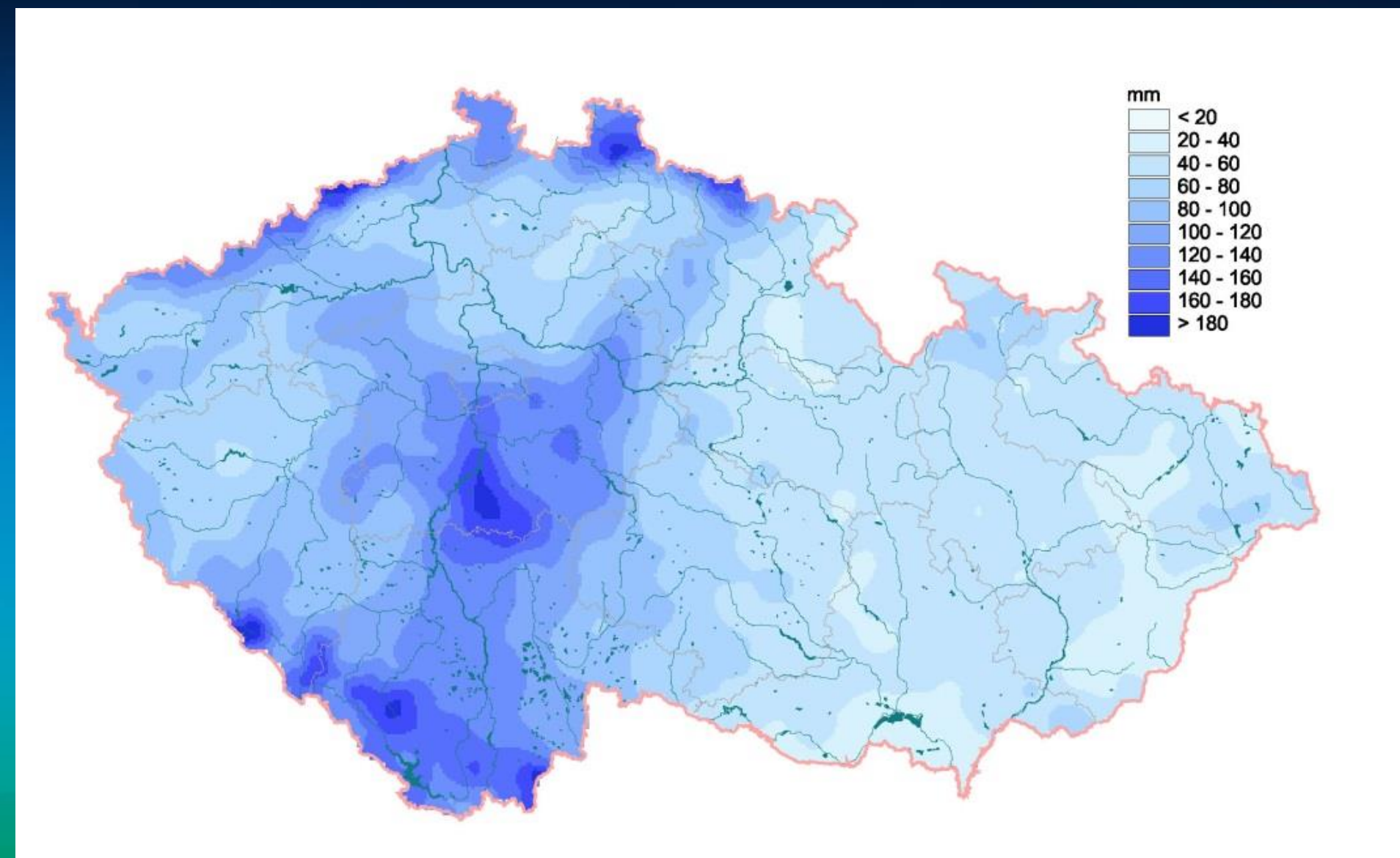
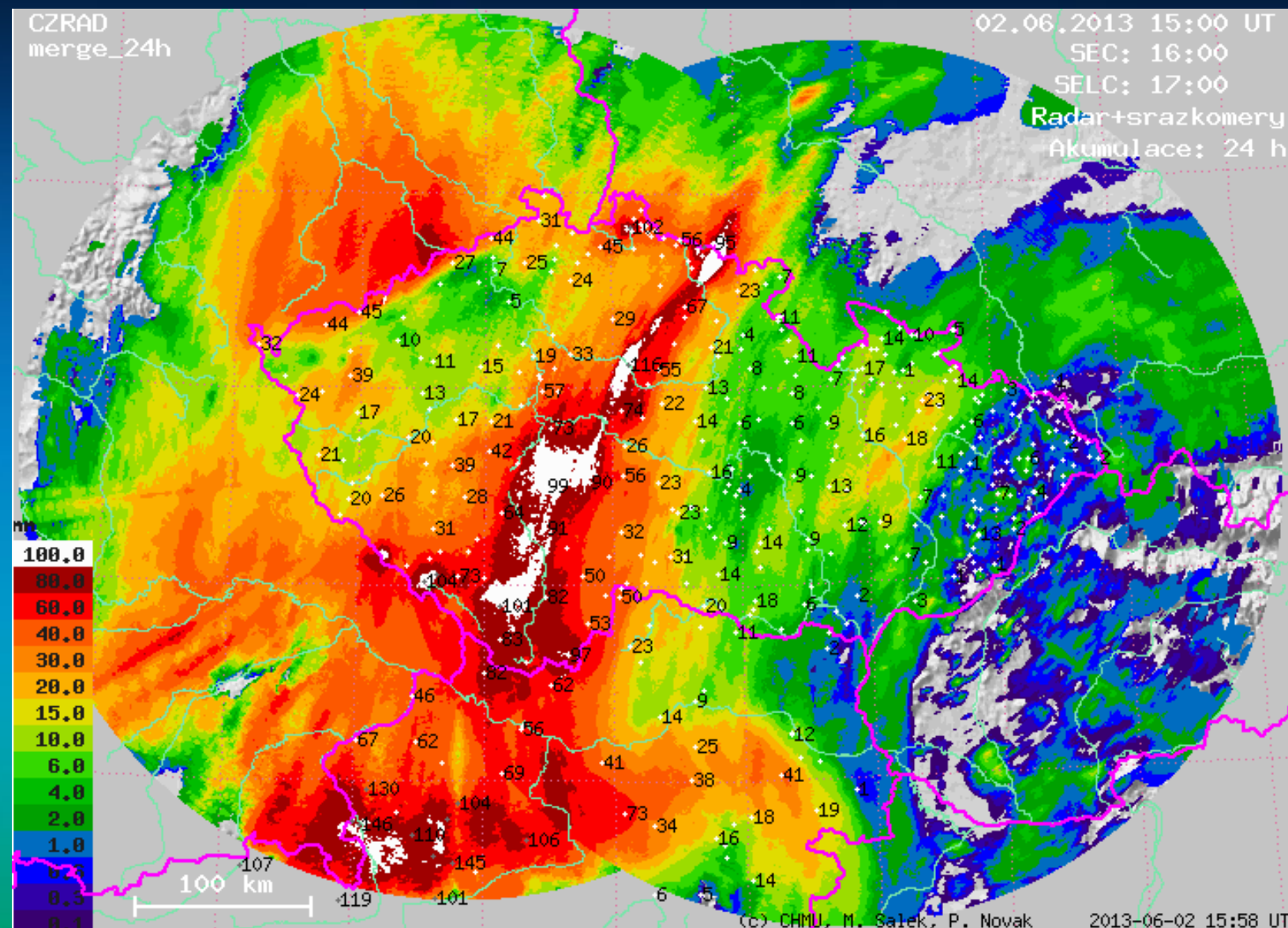
... z principu měříme méně srážek než kolik ve skutečnosti spadne ...

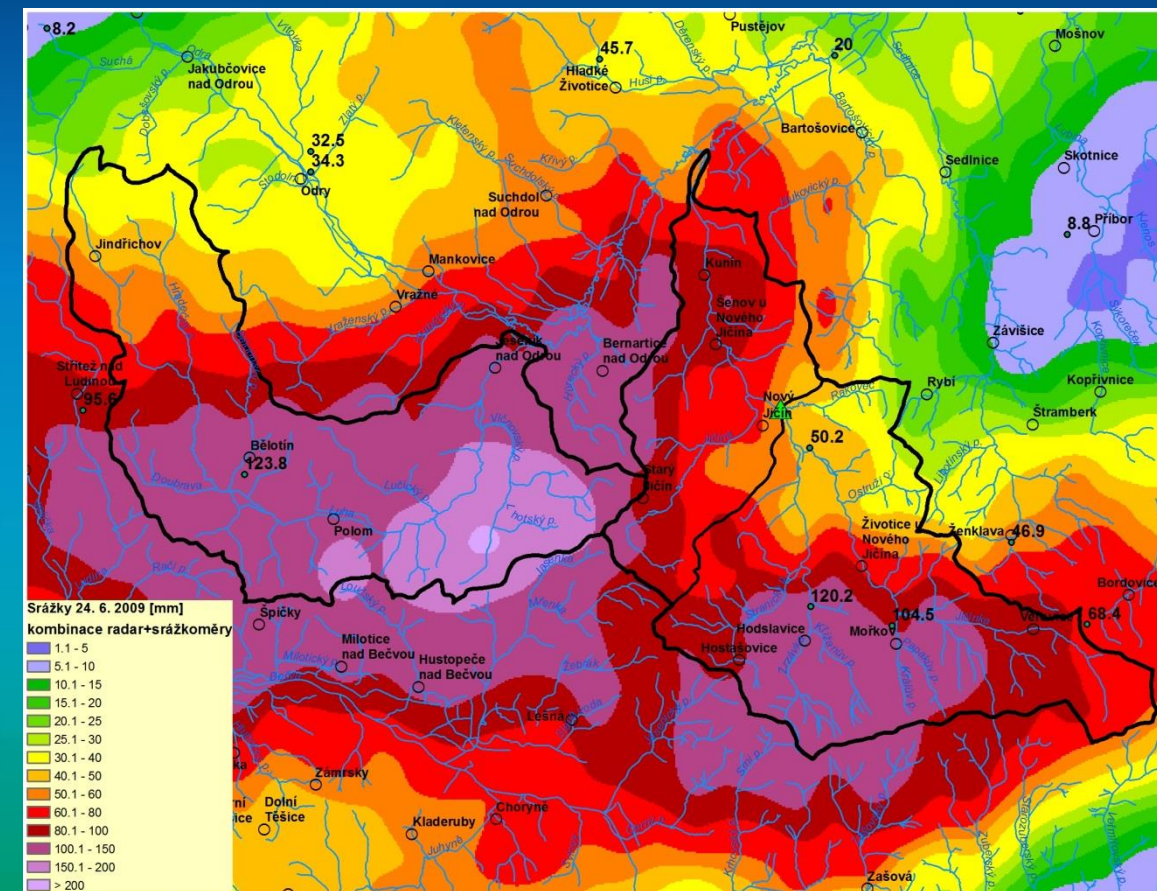
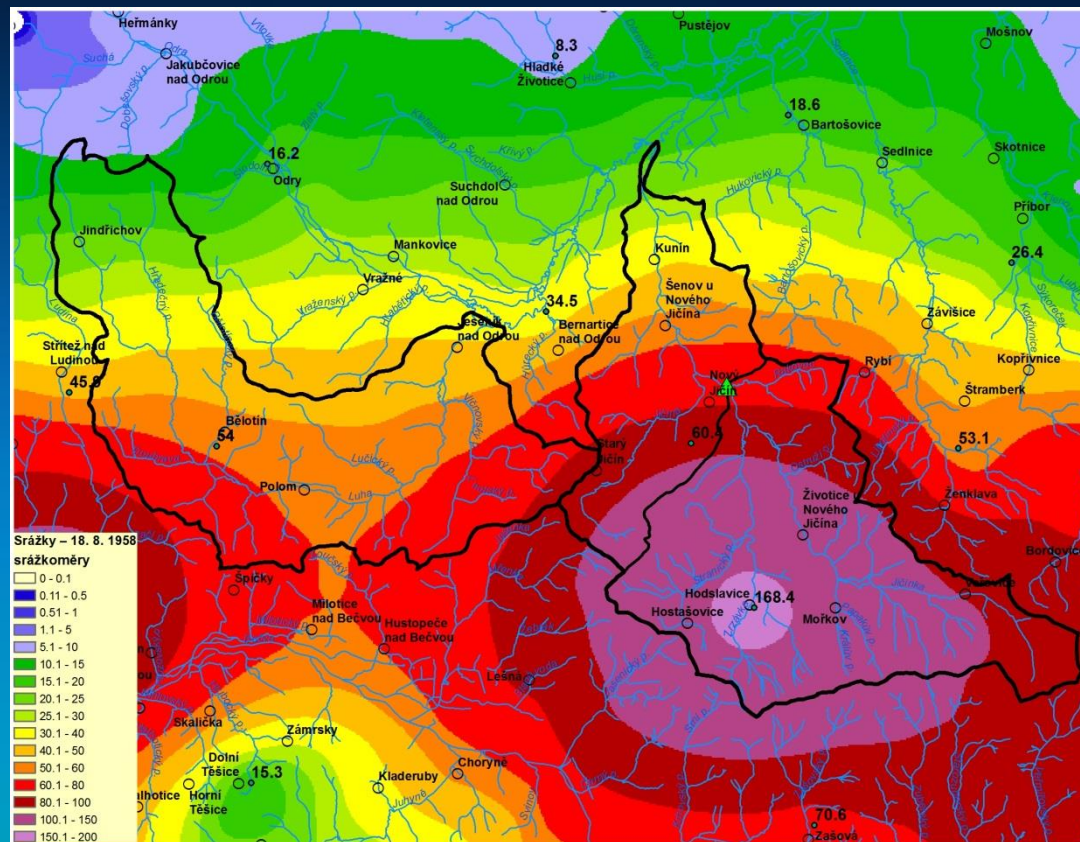
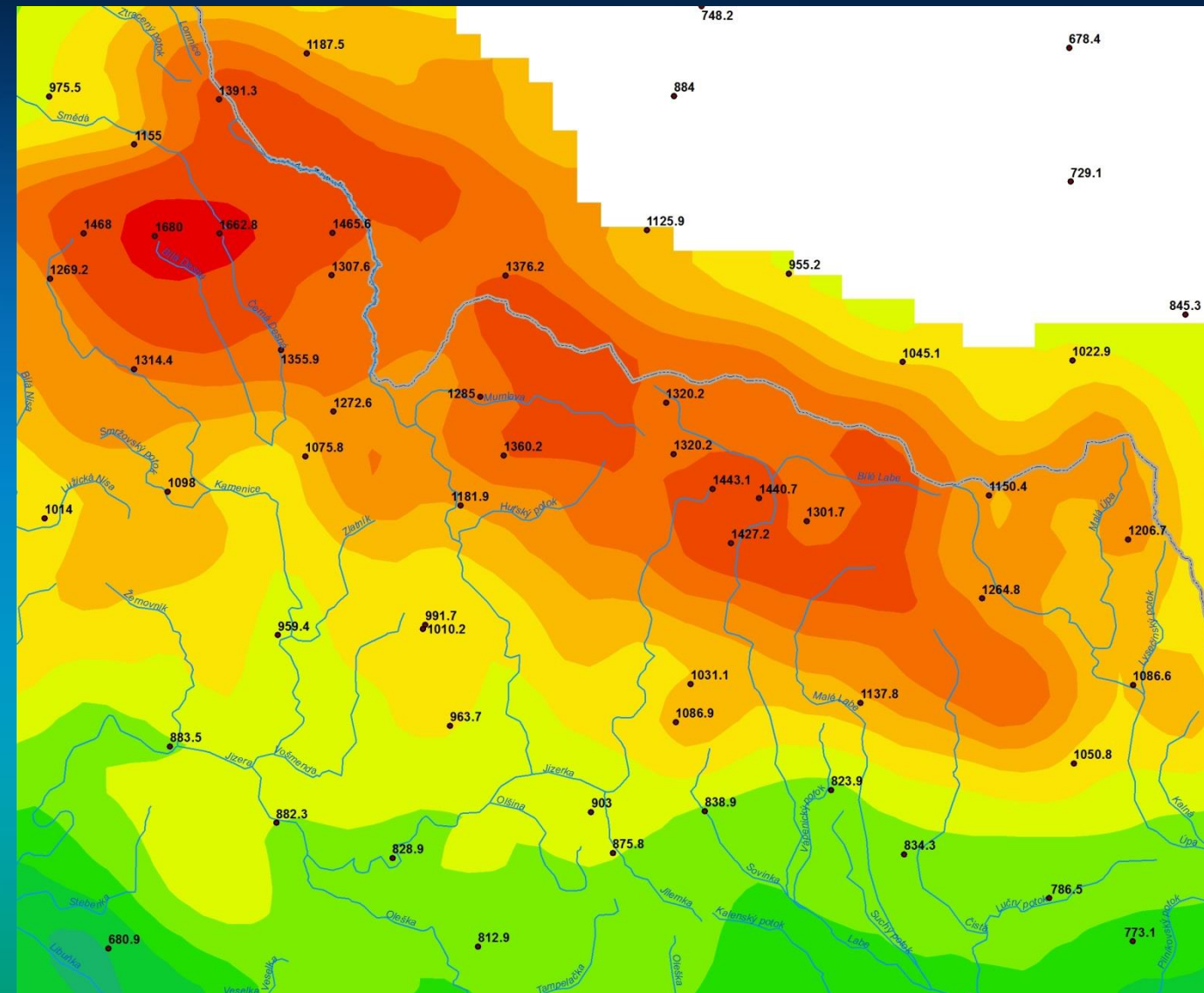

Vodní cyklus - srážky

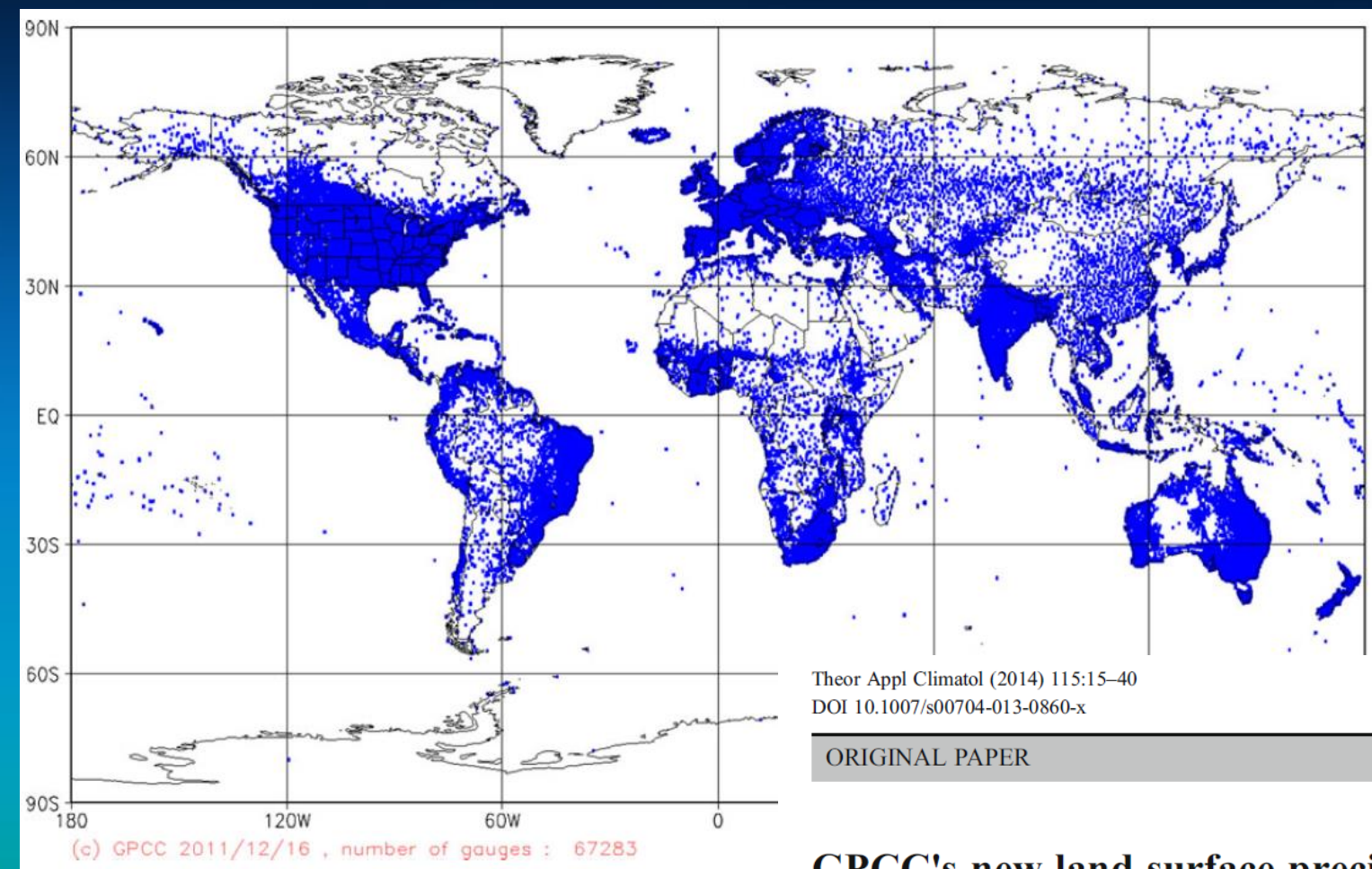
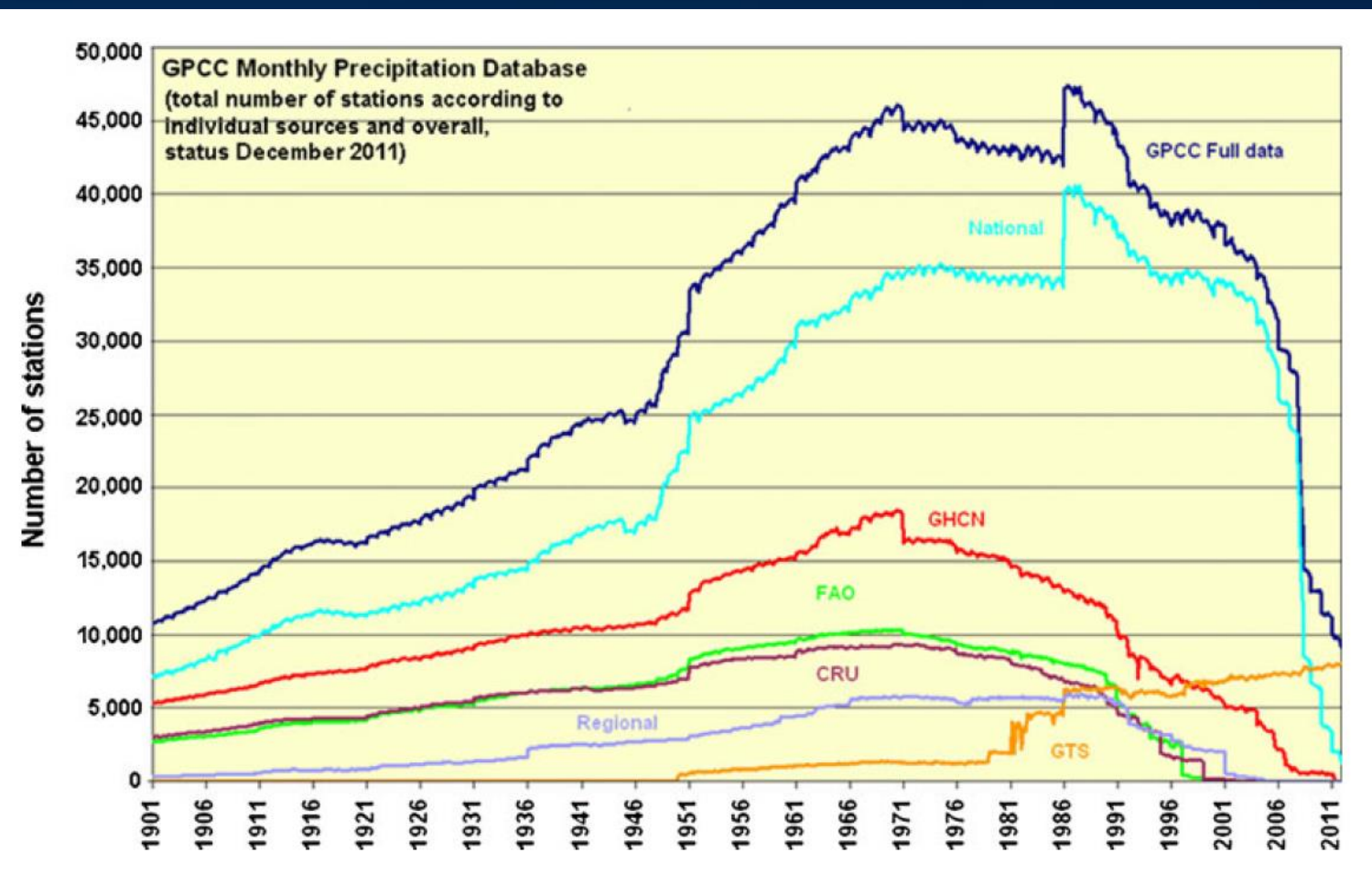
Vodní cyklus - srážky

Vodní cyklus - srážky

Theor Appl Climatol (2014) 115:15–40
DOI 10.1007/s00704-013-0860-x

ORIGINAL PAPER

Source:

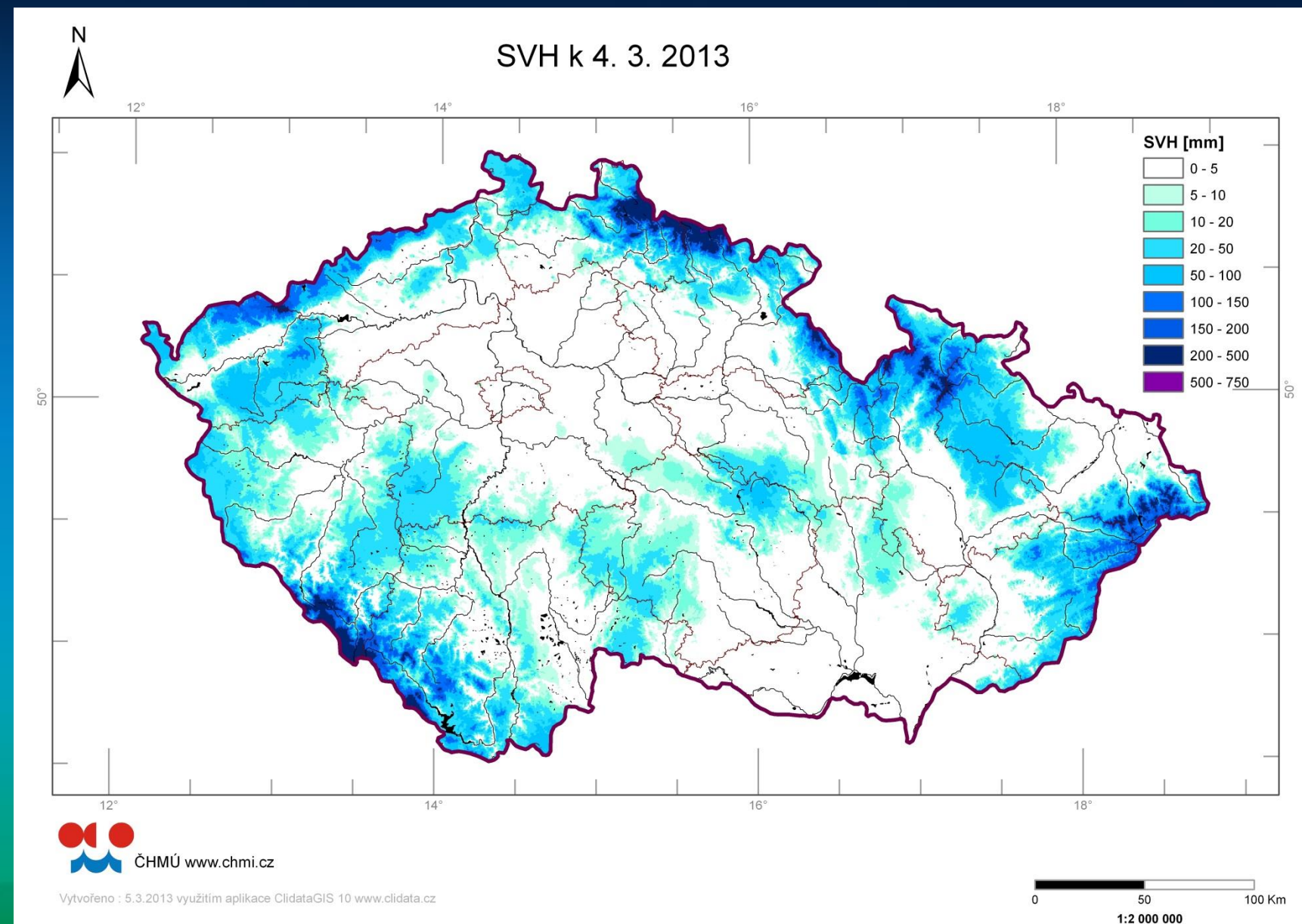
GPCC's new land surface precipitation climatology based on quality-controlled in situ data and its role in quantifying the global water cycle

Udo Schneider • Andreas Becker • Peter Finger •
Anja Meyer-Christoffer • Markus Ziese • Bruno Rudolf

Vodní cyklus - srážky

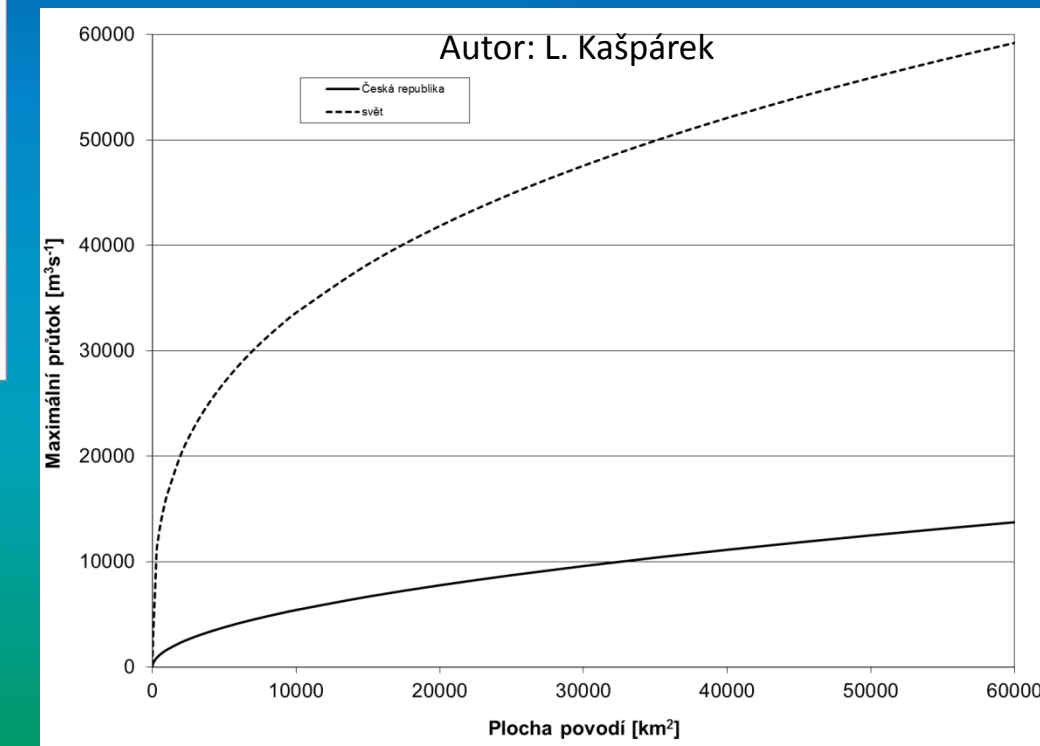
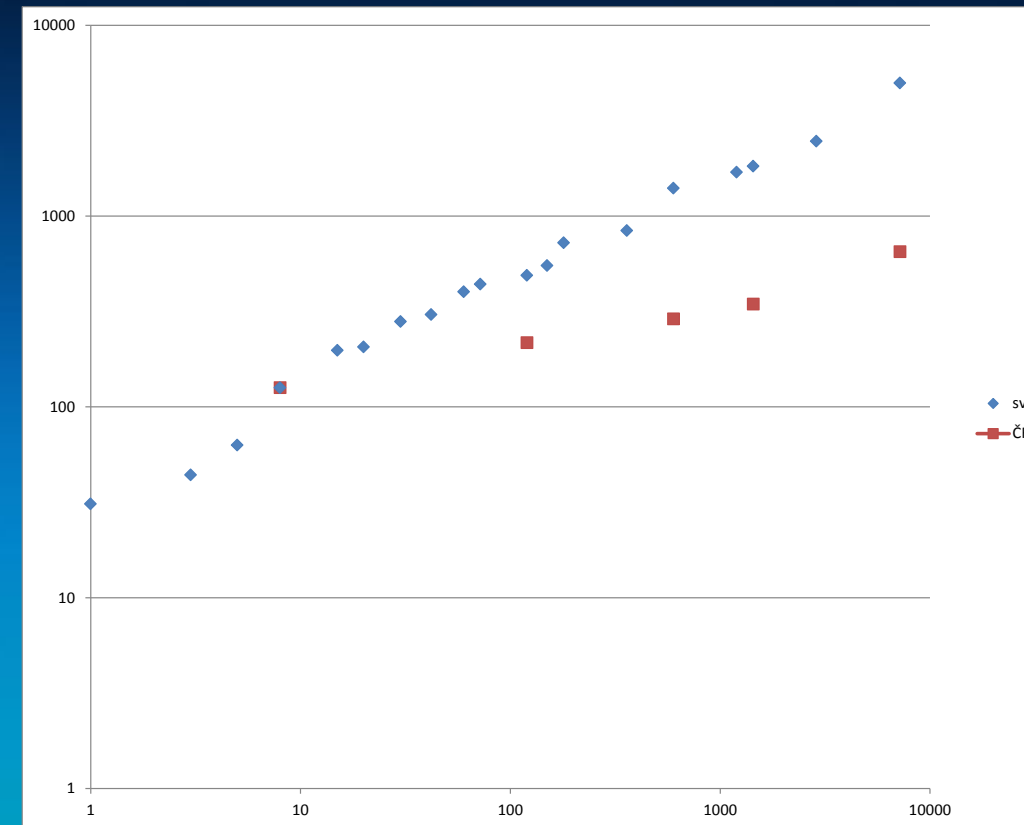

Vodní cyklus – tvorba odtoku

Co ovlivňuje tvorbu odtoku?

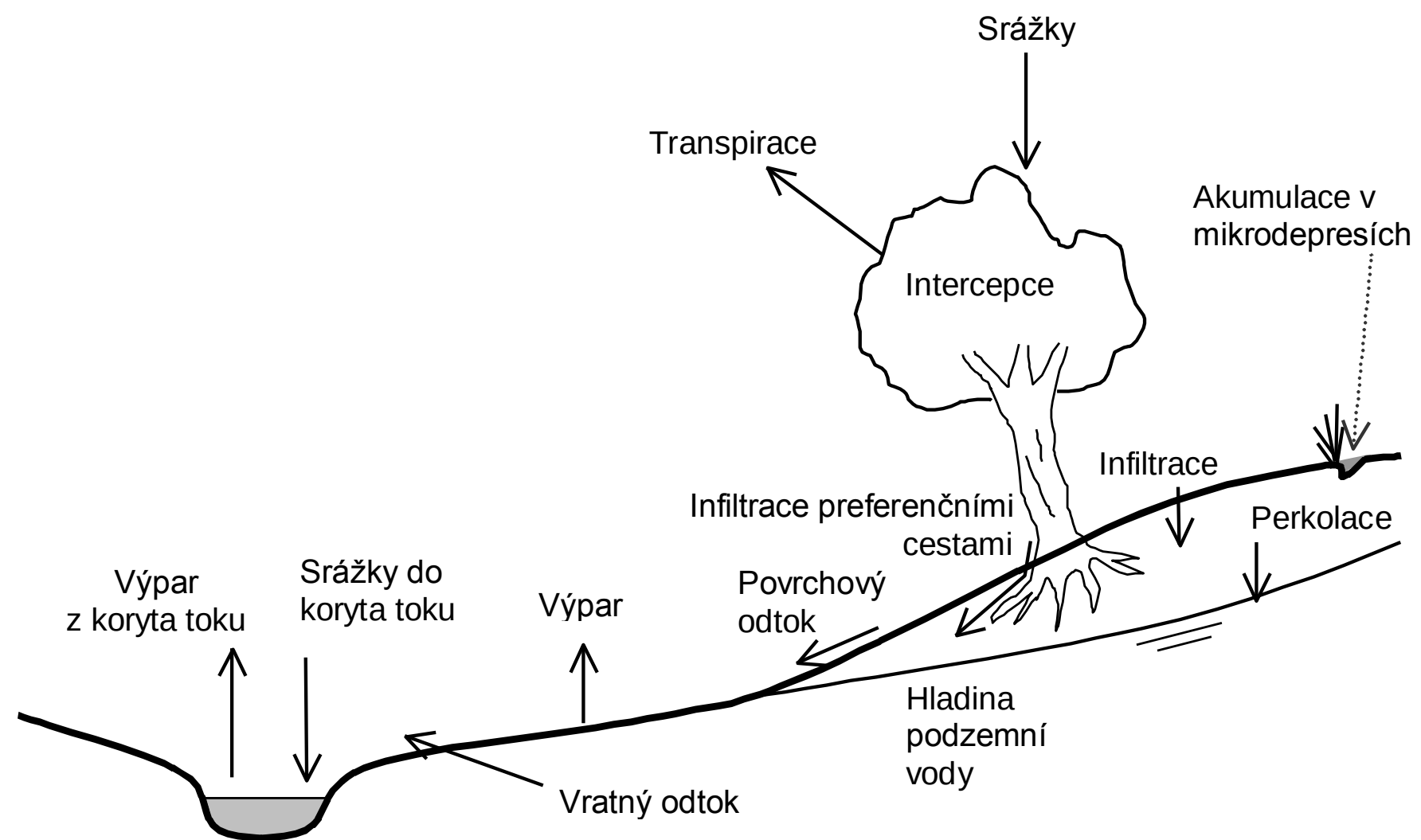
- **stabilní faktor:** geomorfologie (sklon, říční síť, orografie, geologie aj.)
- **dlouhodobý faktor:** land use, antropogenní změny povodí a toků
- **střednědobý faktor:** nasycení půdy
- **Krátkodobý faktor:** příčiné srážky

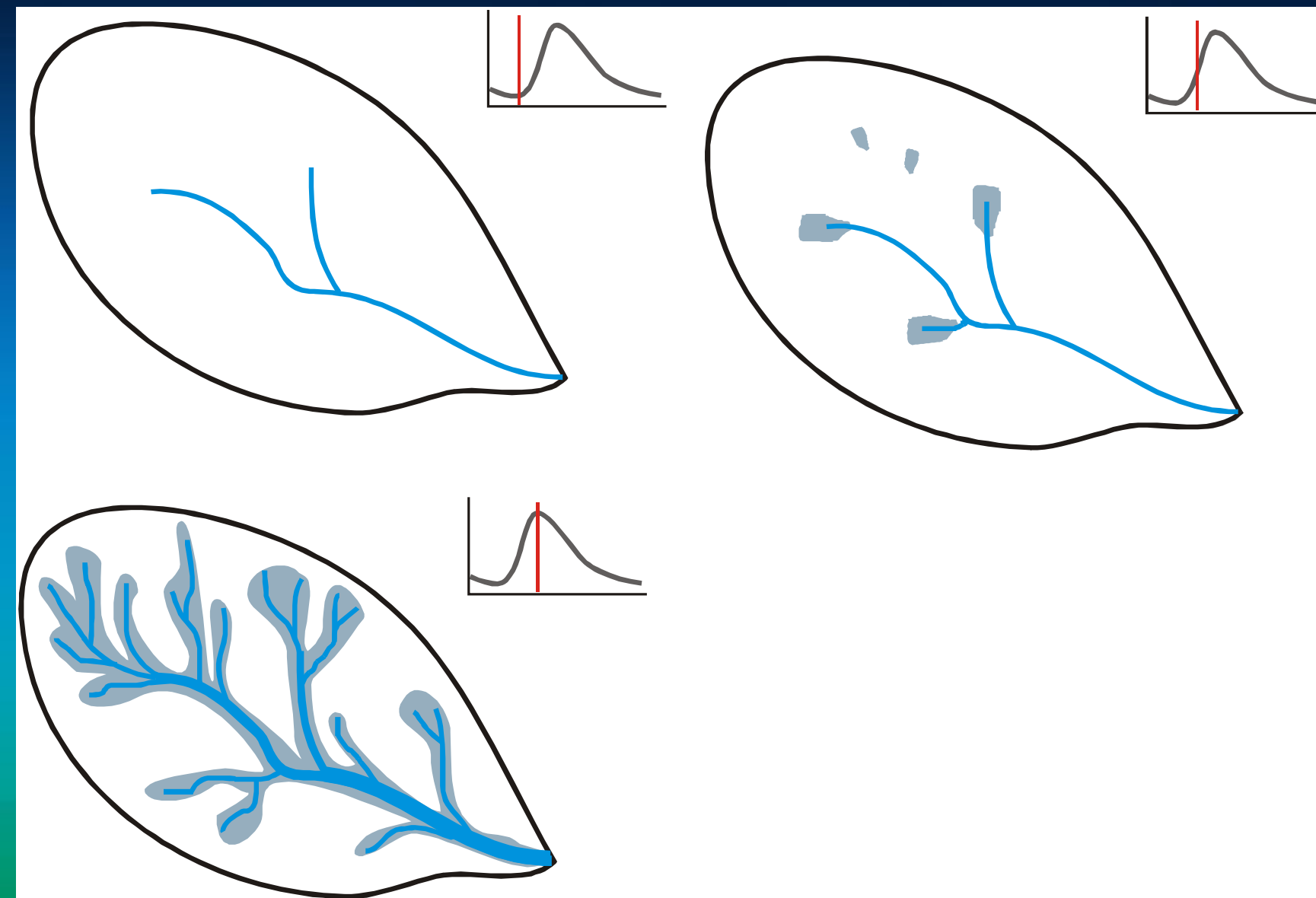
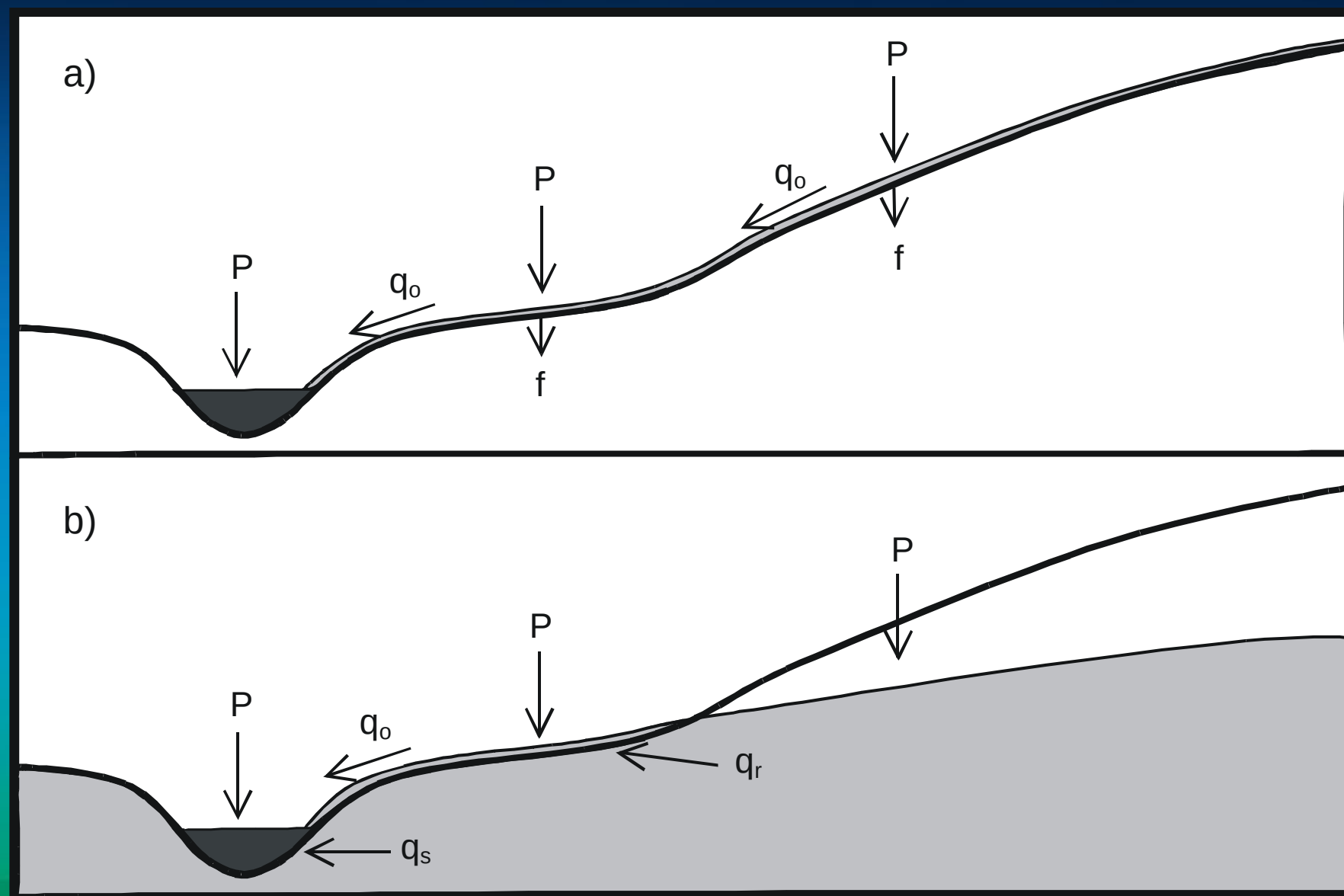

Vodní cyklus – tvorba odtoku

Vodní cyklus – tvorba odtoku

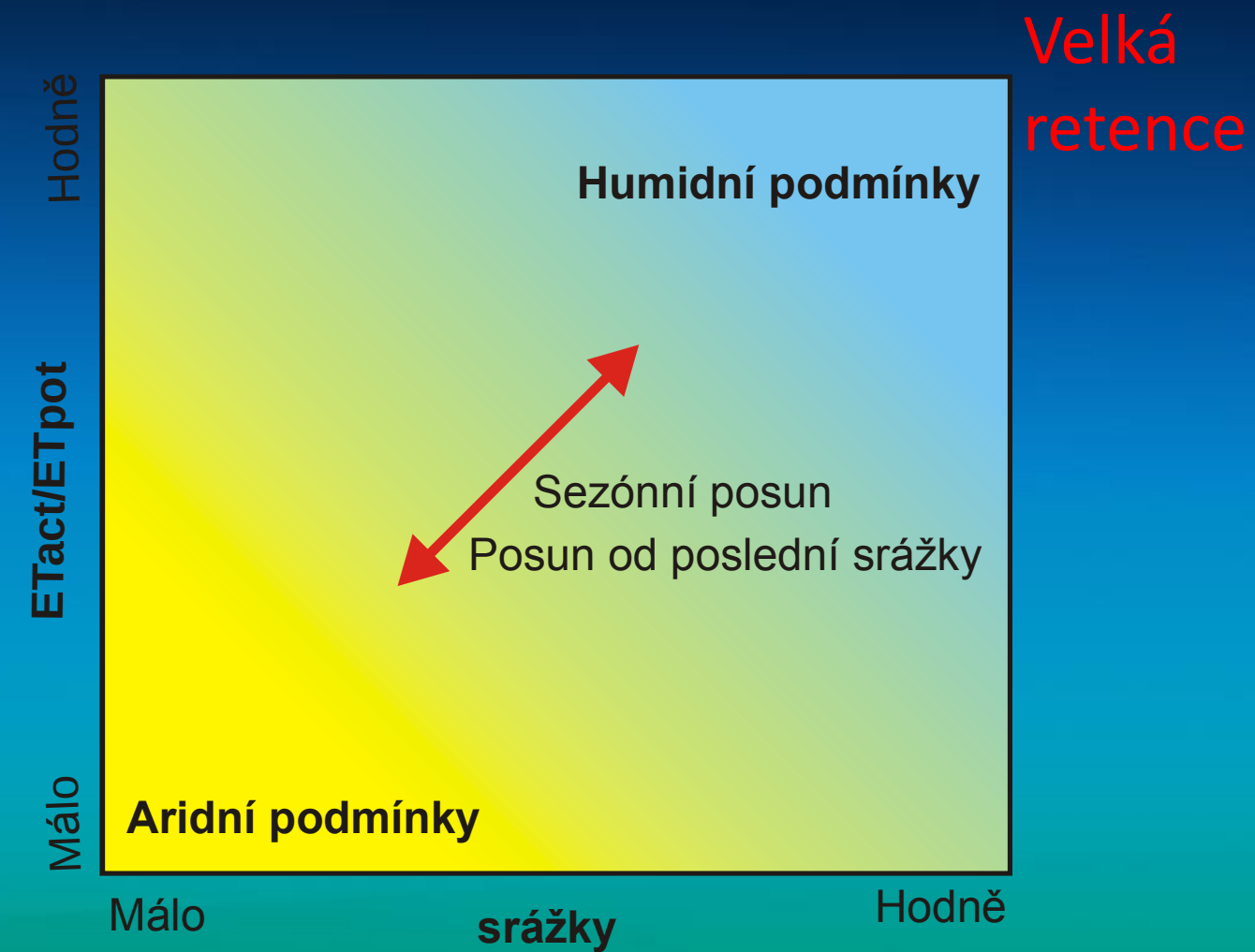

Vodní cyklus – tvorba odtoku

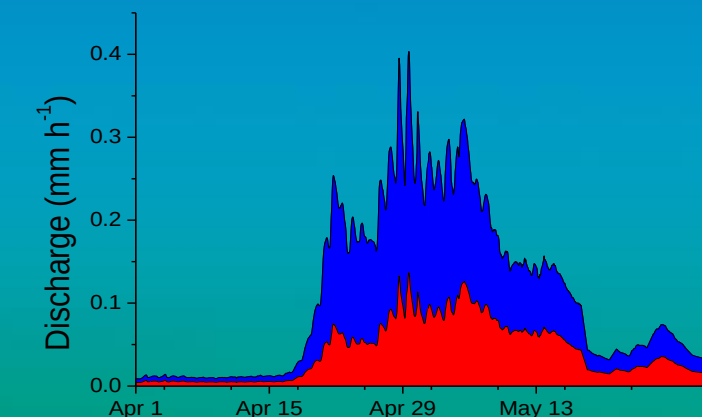
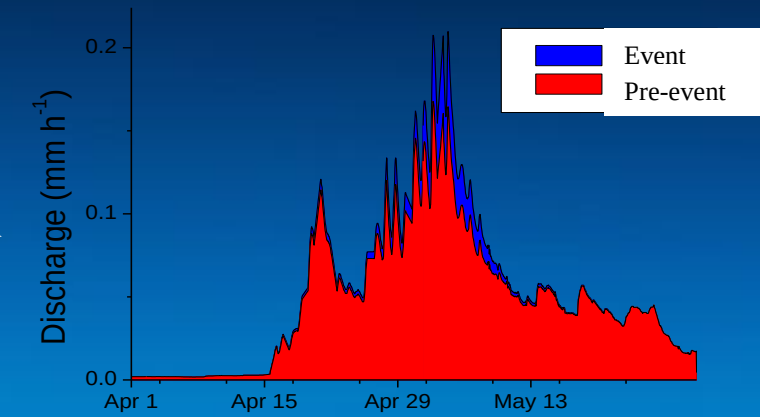
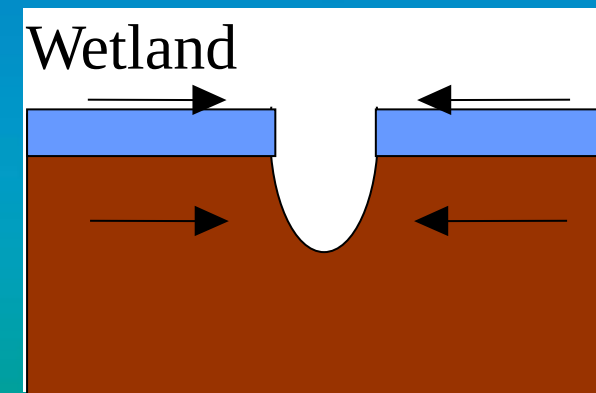
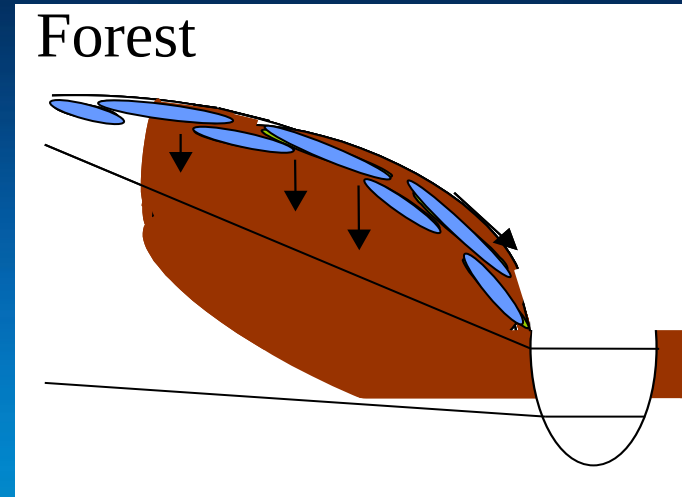
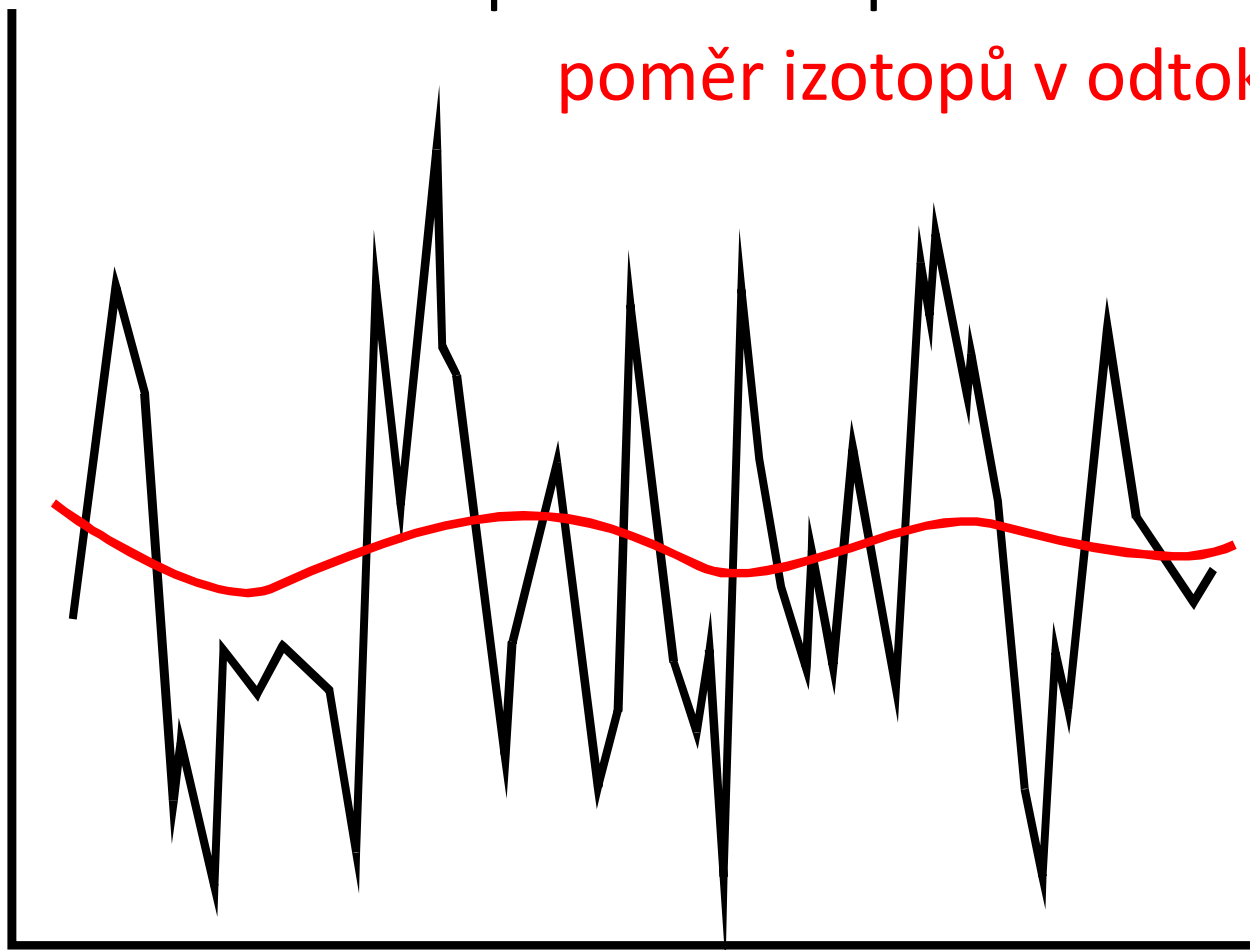
(C) ČHMÚ, Vladimír Fárek

Vodní cyklus – tvorba odtoku

O16/O18
H3/H2/H

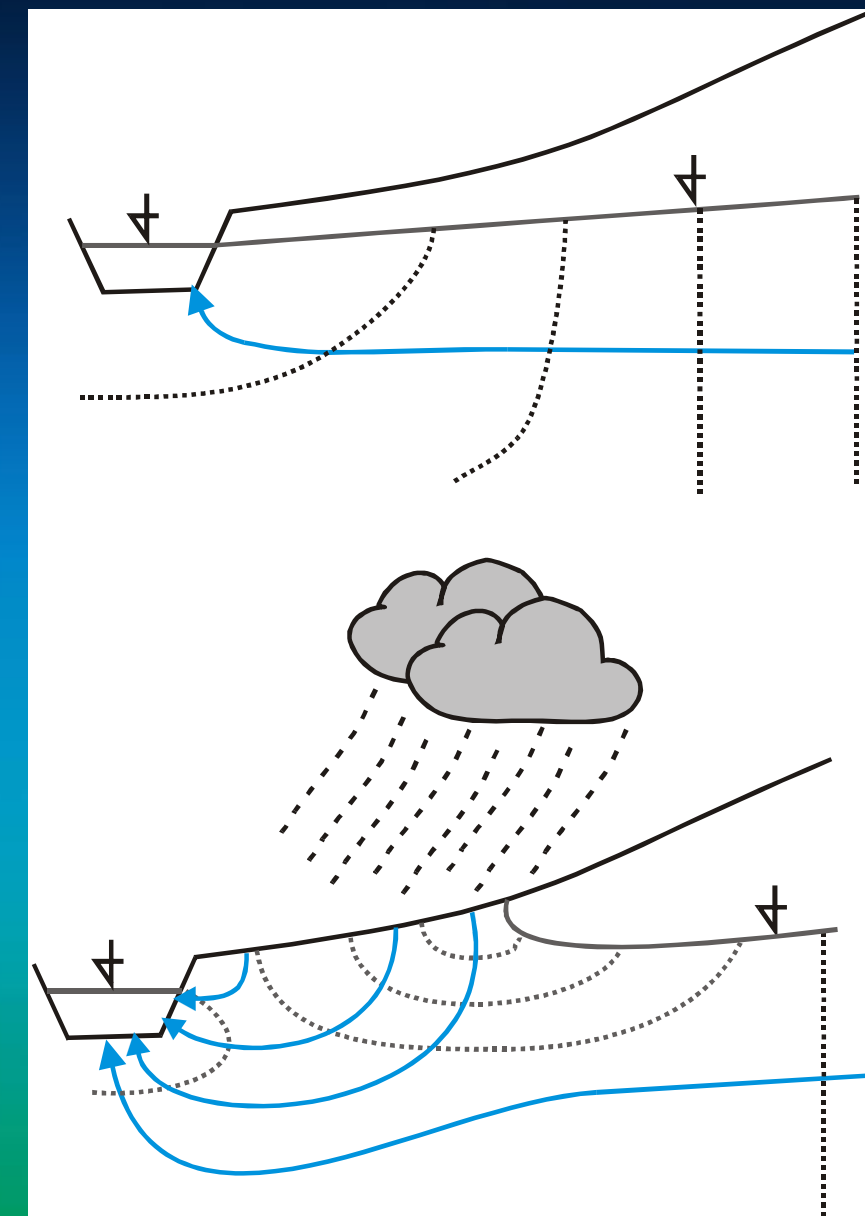
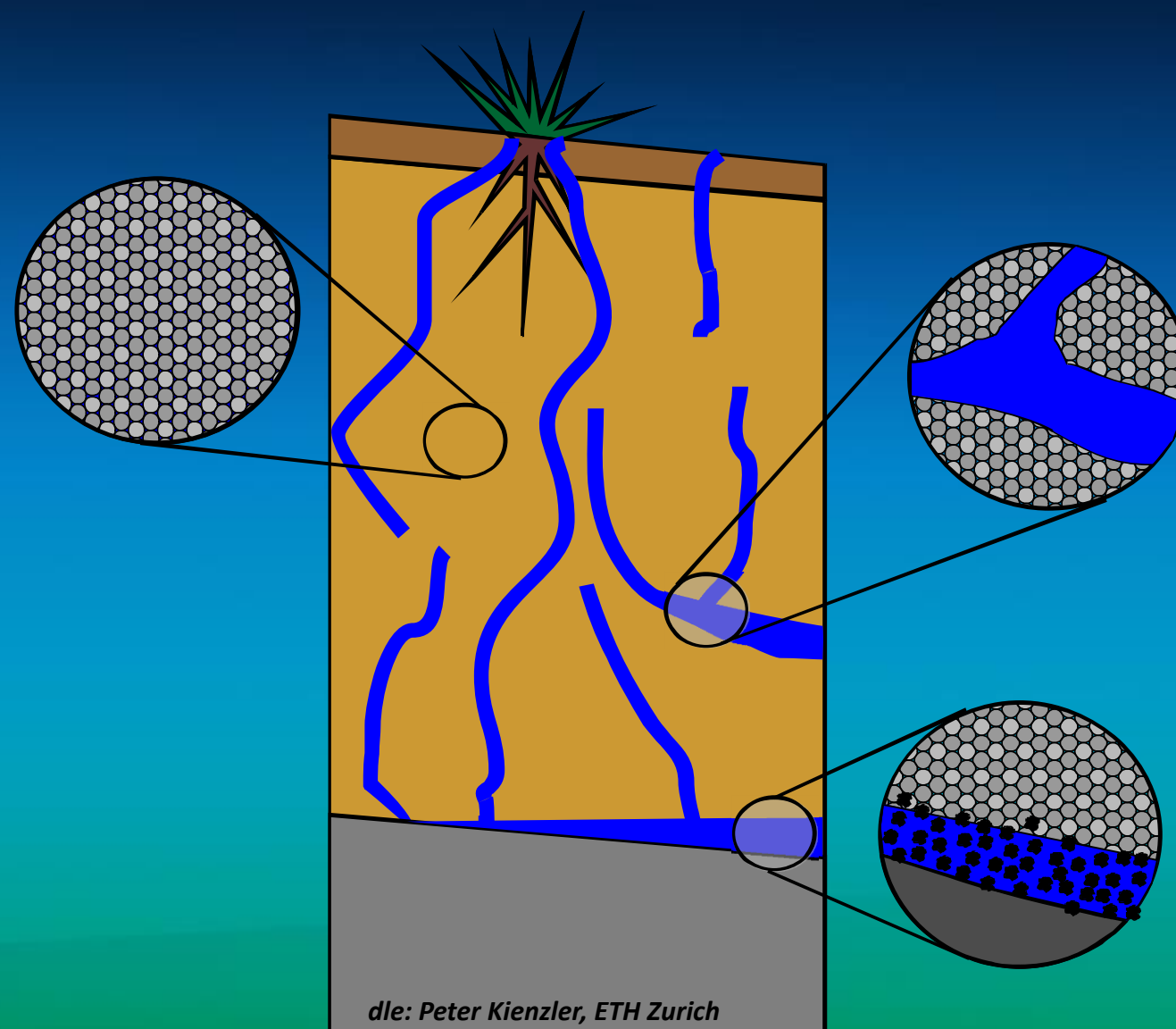
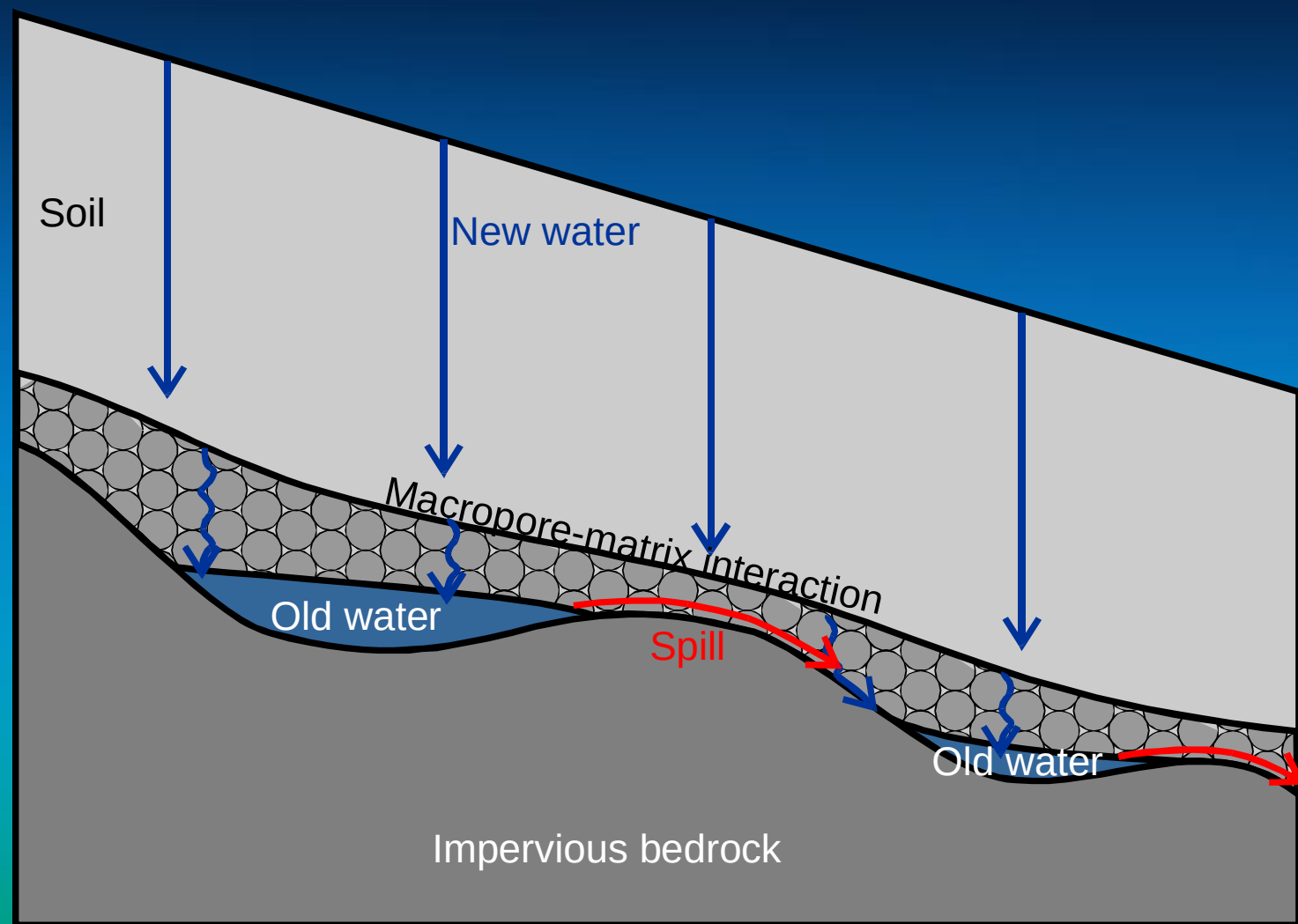
poměr izotopů ve srážkách
poměr izotopů v odtoku

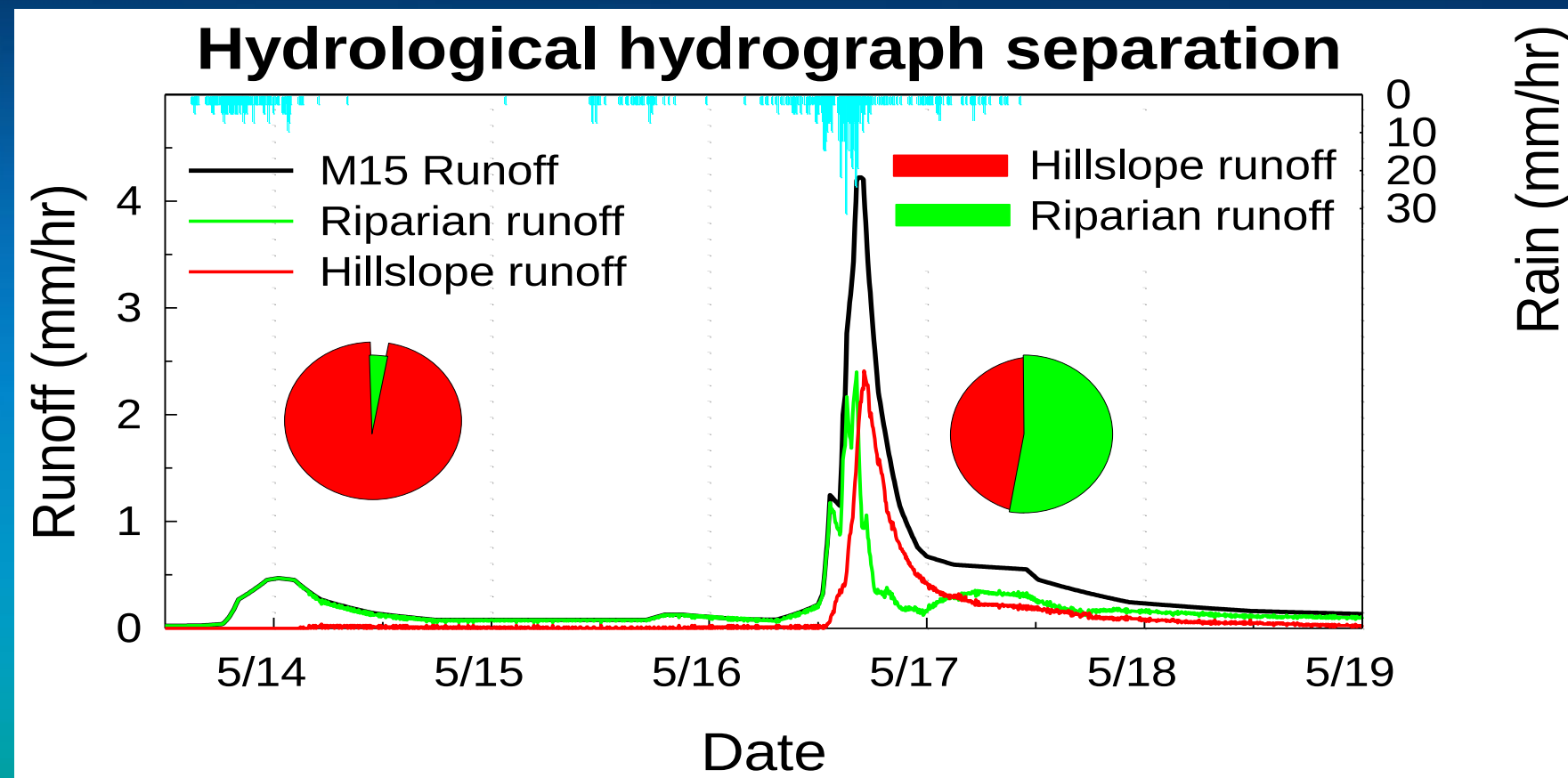

Vodní cyklus – tvorba odtoku

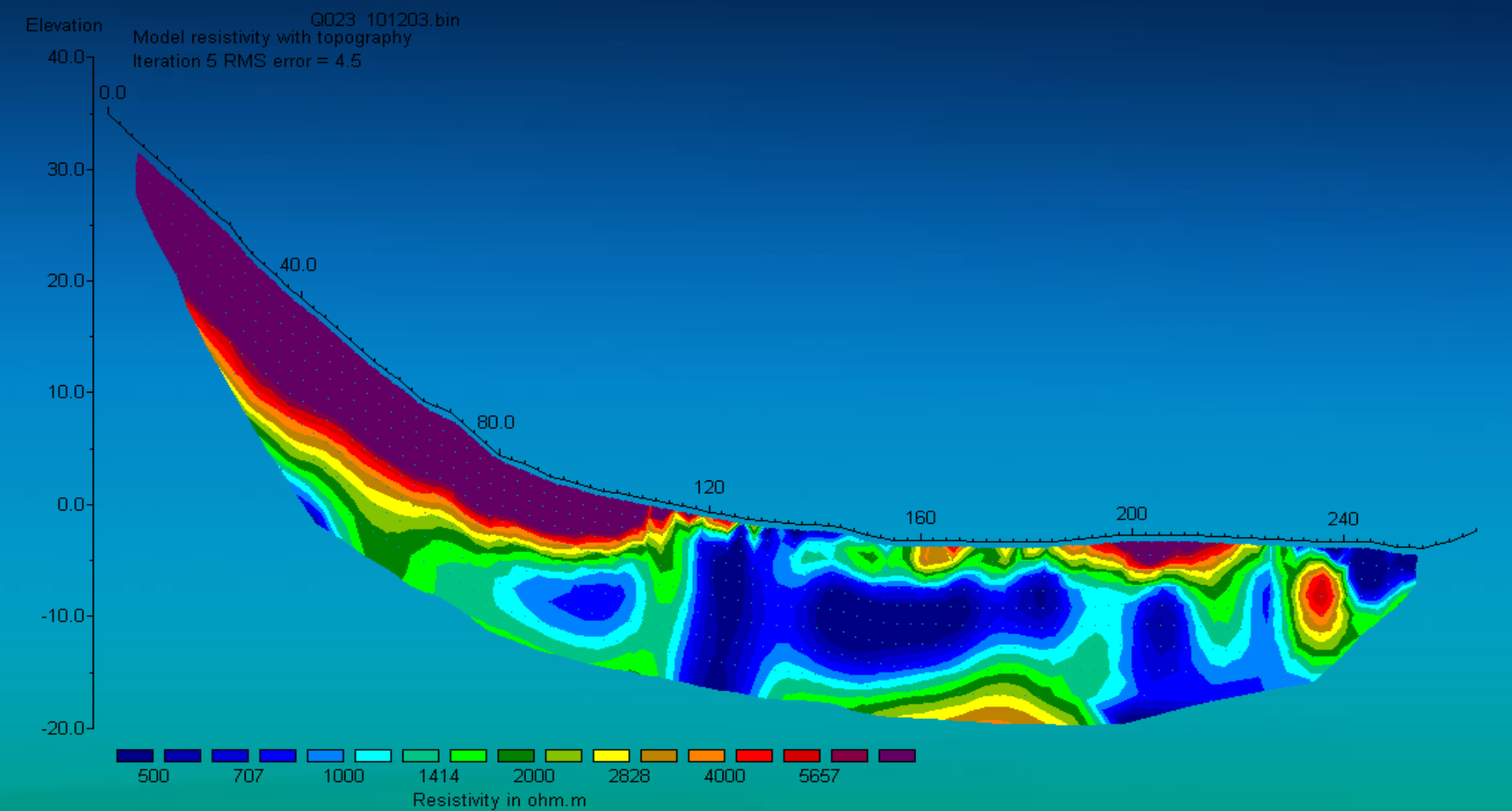

Vodní cyklus – tvorba odtoku

zdroj: McGlynn and McDonnell, 2003 WRR

(Kristoph Koch 2004)

Vodní cyklus – topografický index

Hydrological Sciences–Bulletin–des Sciences Hydrologiques, 24, 1, 3/1979

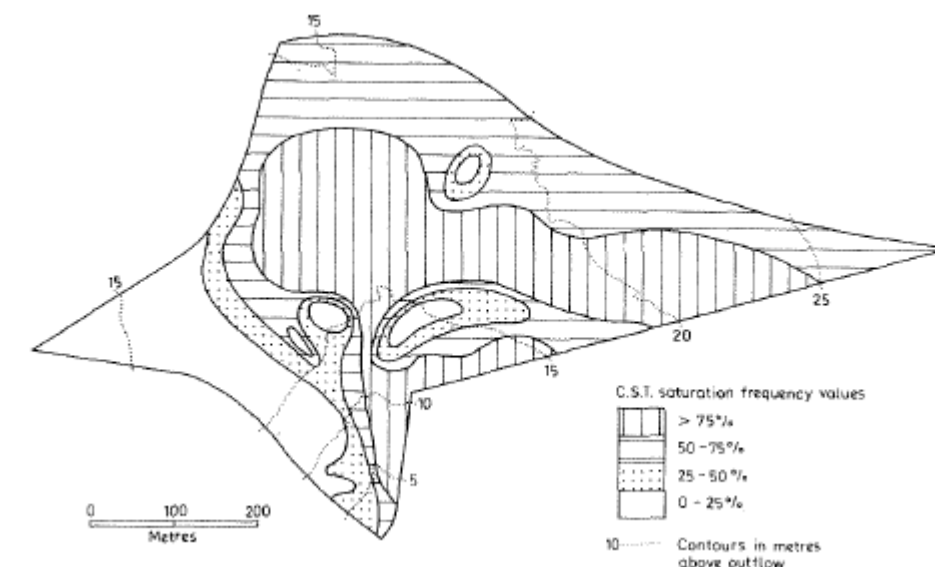
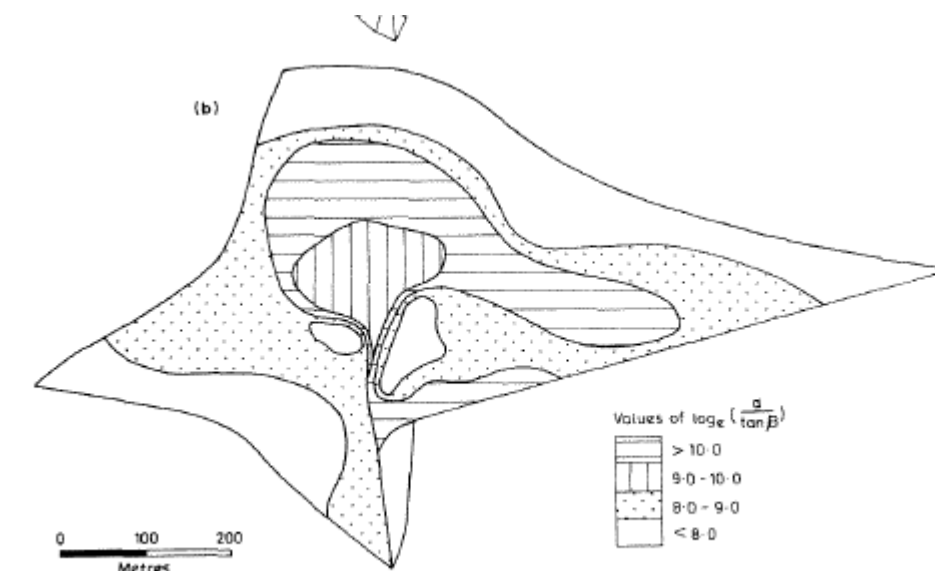
A physically based, variable contributing area model of basin hydrology

K. J. BEVEN Institute of Hydrology, Wallingford, Oxfordshire
M. J. KIRKBY School of Geography, University of Leeds, Leeds, Yorkshire

Received 14 April 1978, revised 17 August 1978

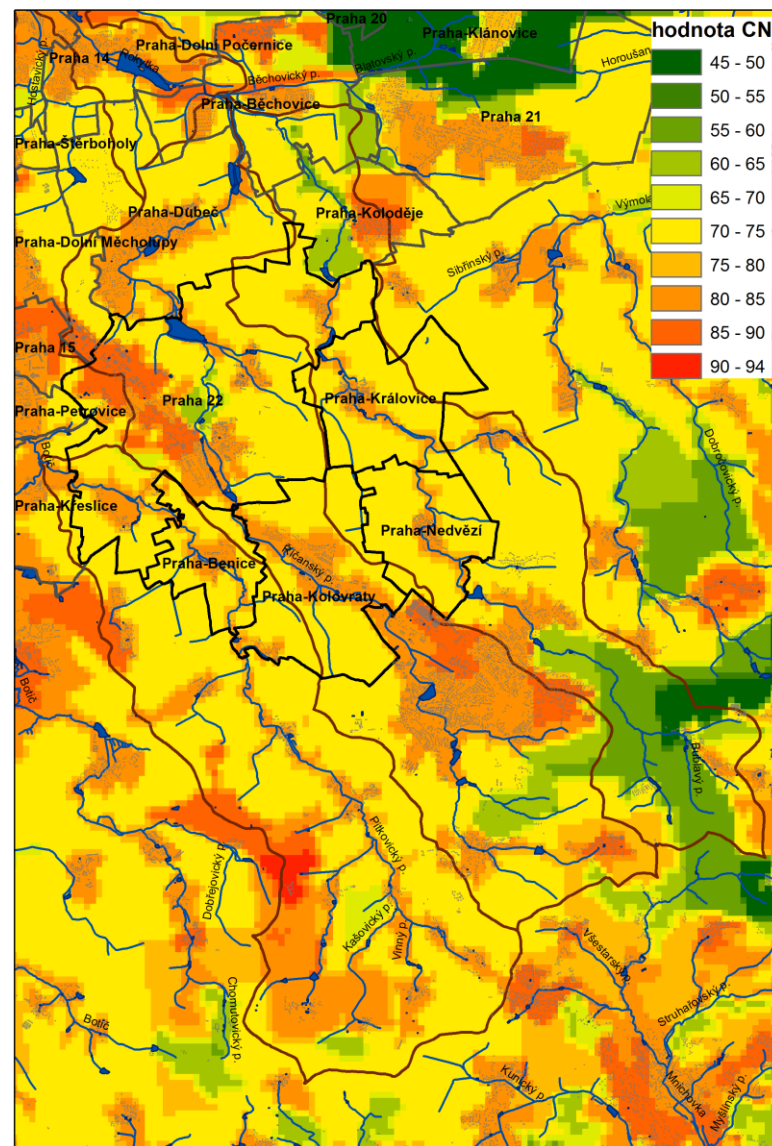
$$TCI = \ln (\alpha / \tan \beta)$$

α – přispívající plocha
 β - sklon

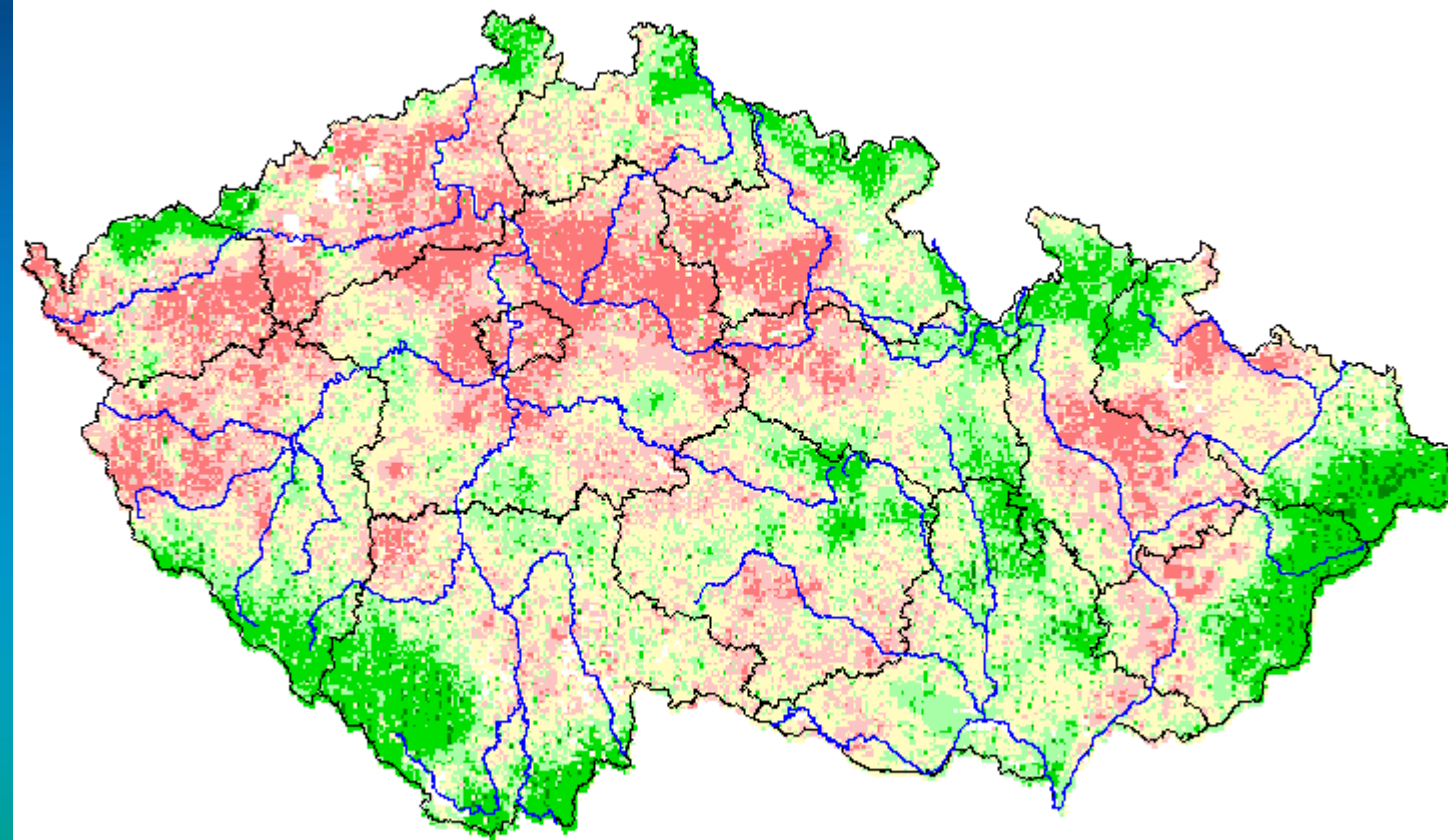

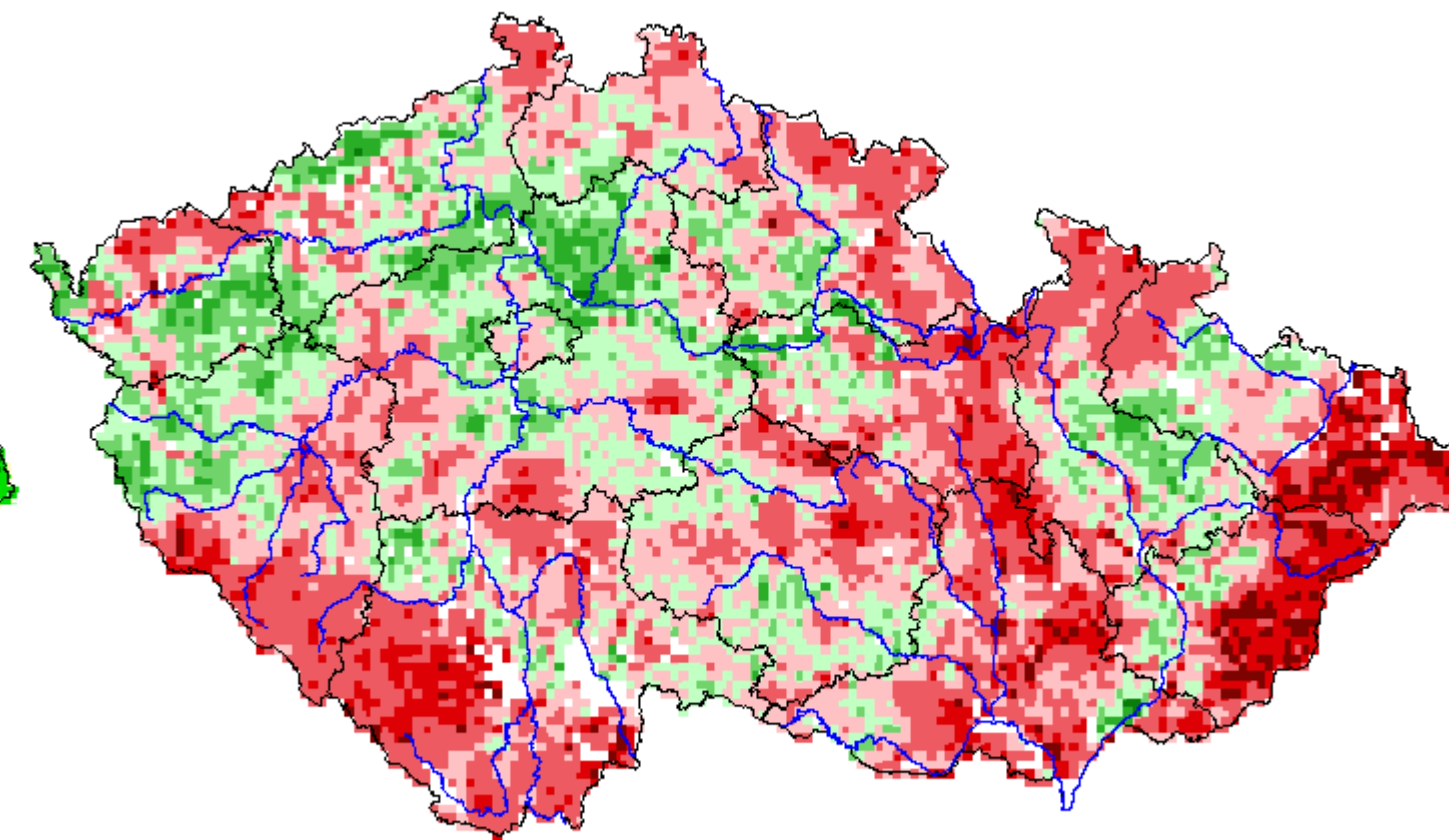
Aplikace – svahy☺

Datum/date : 07.10.2014 14:45

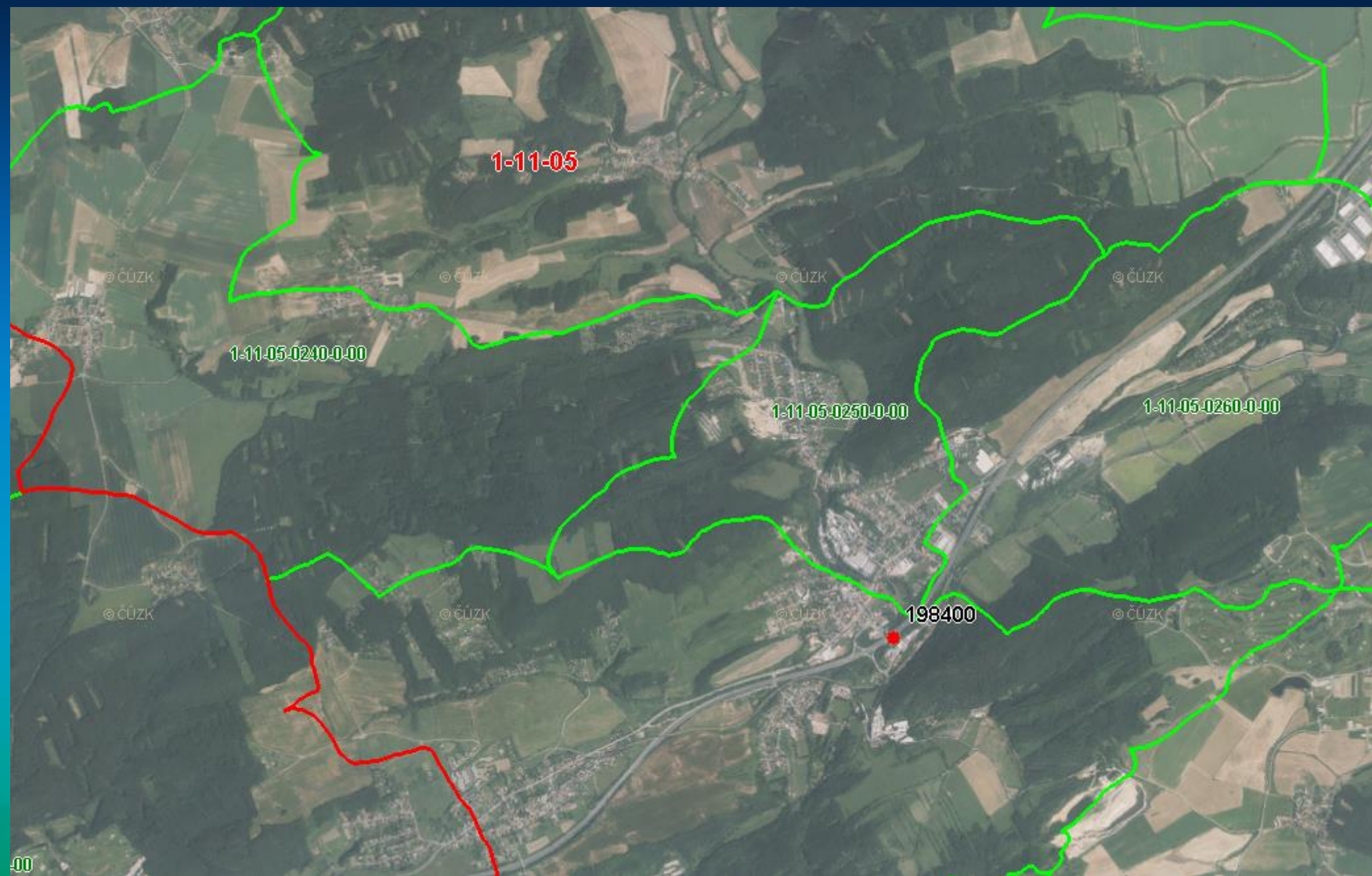
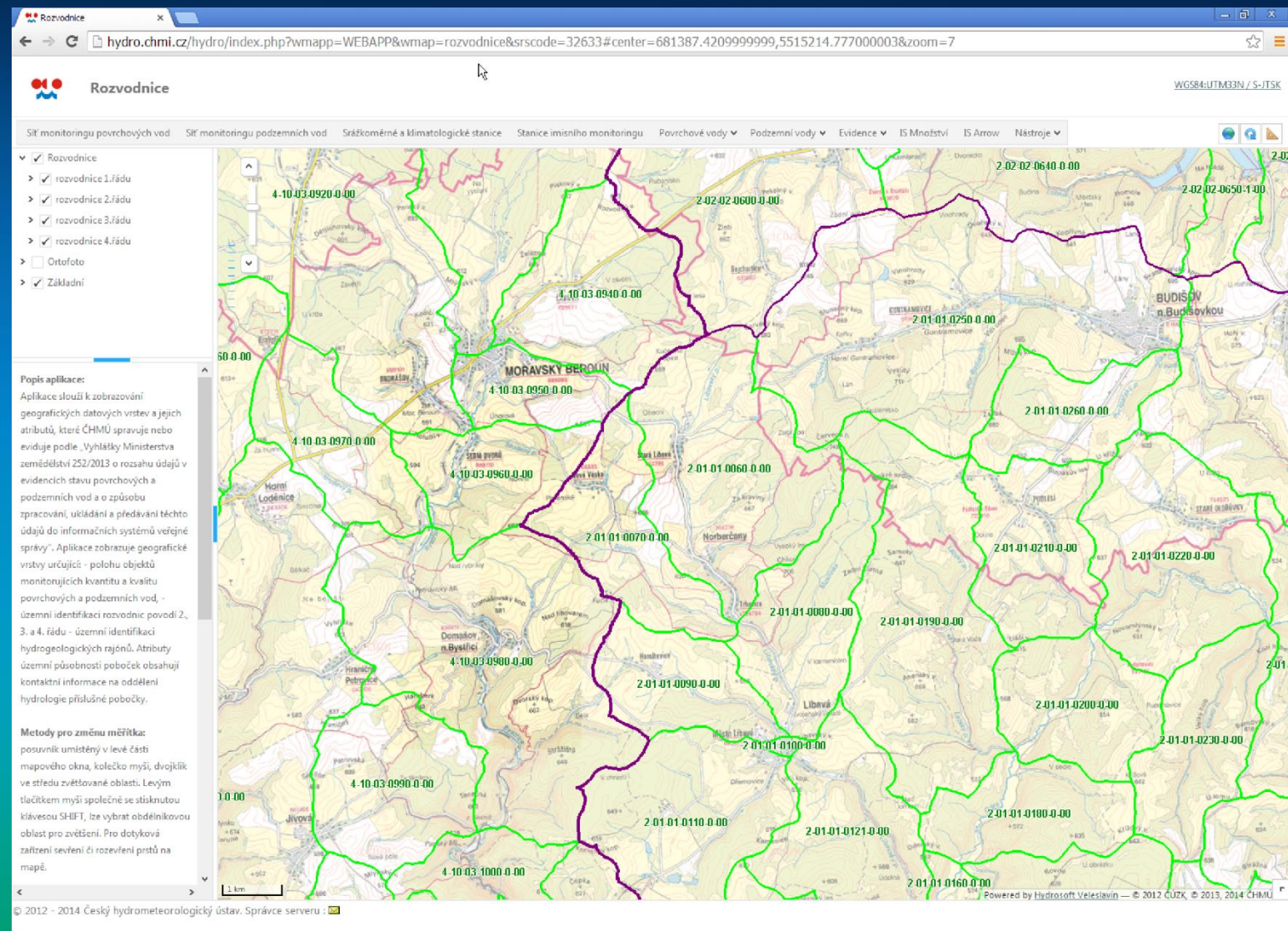
Datum/date : 07.10.2014 14:47

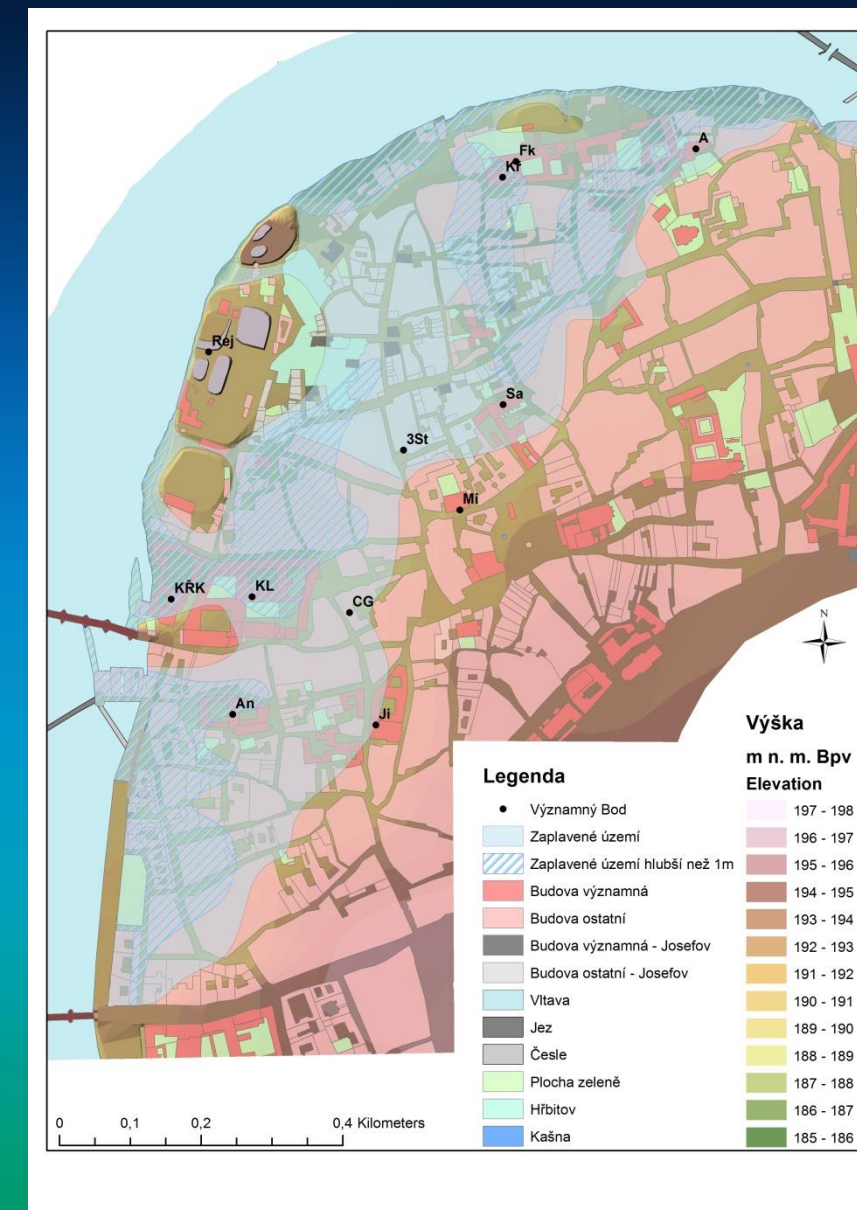
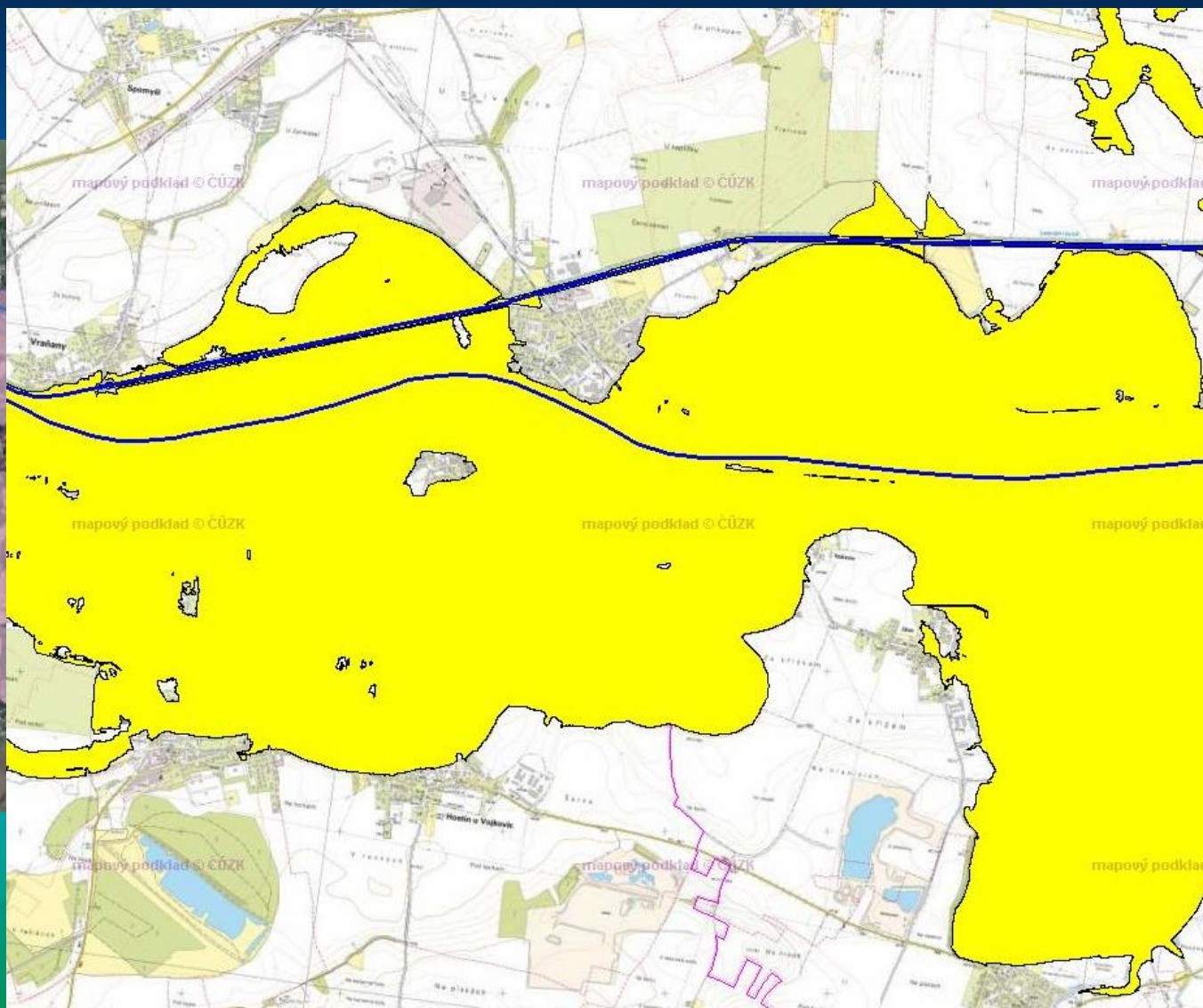
Aplikace – svahy☺

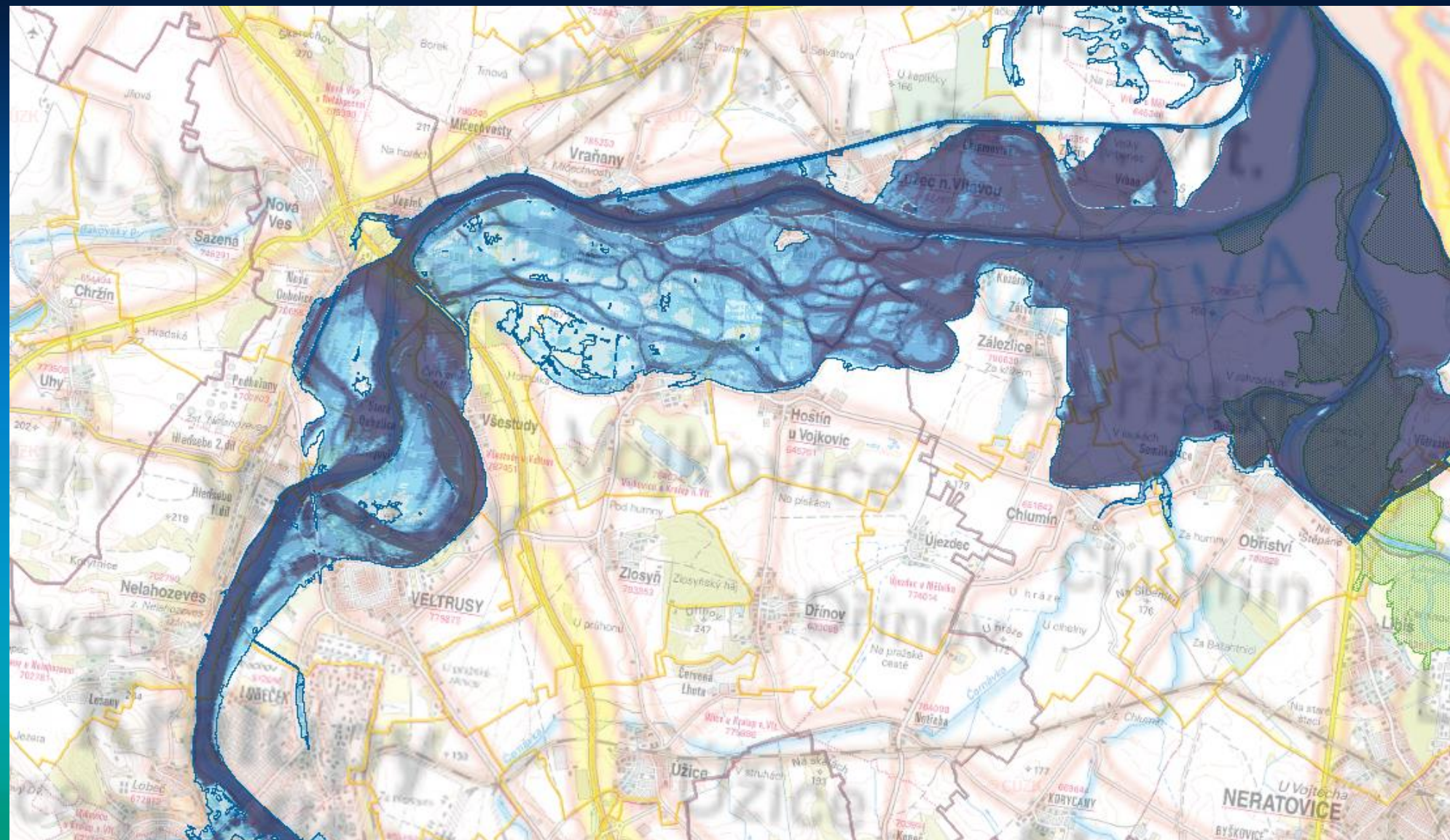
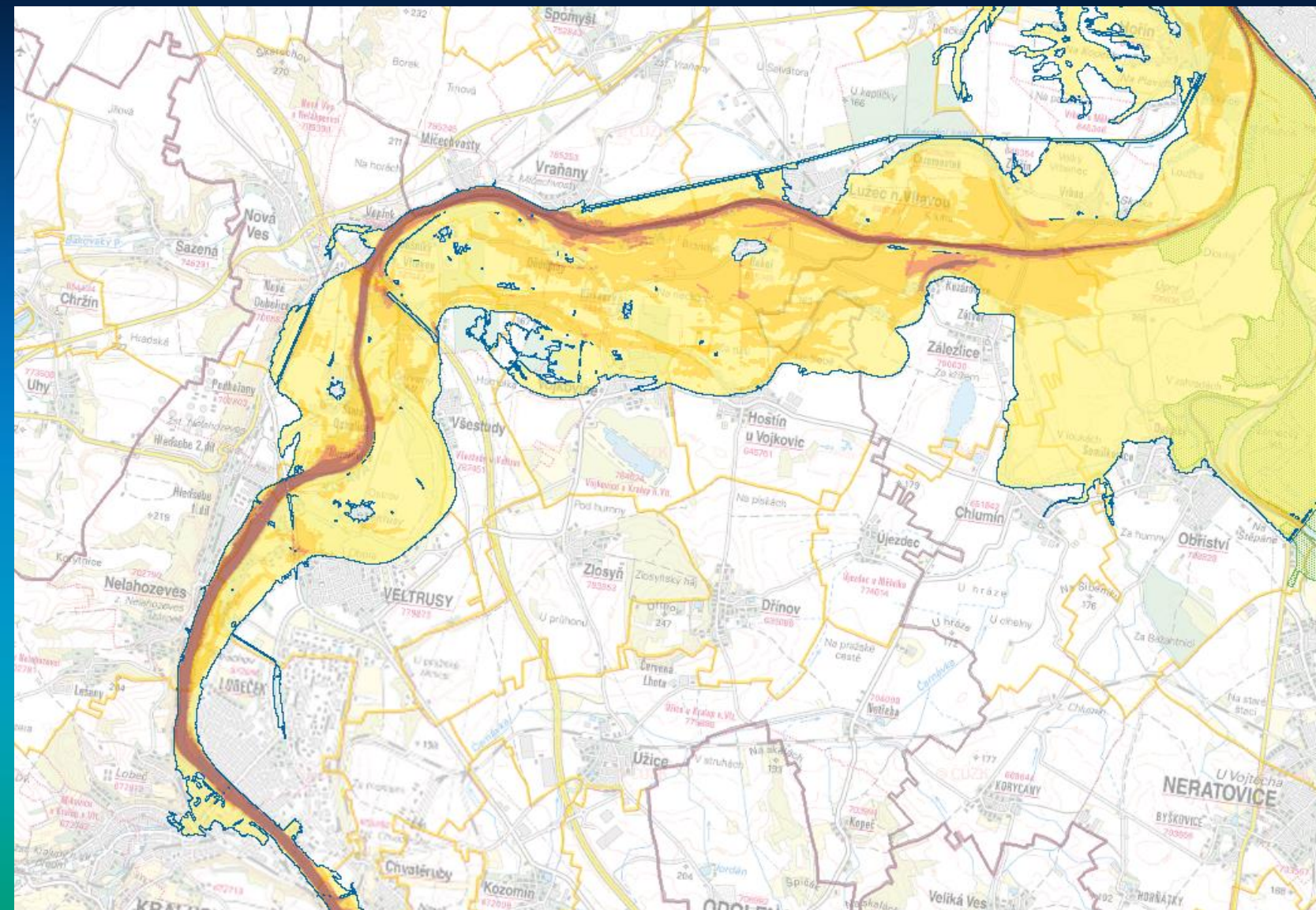
Aplikace – niva☺

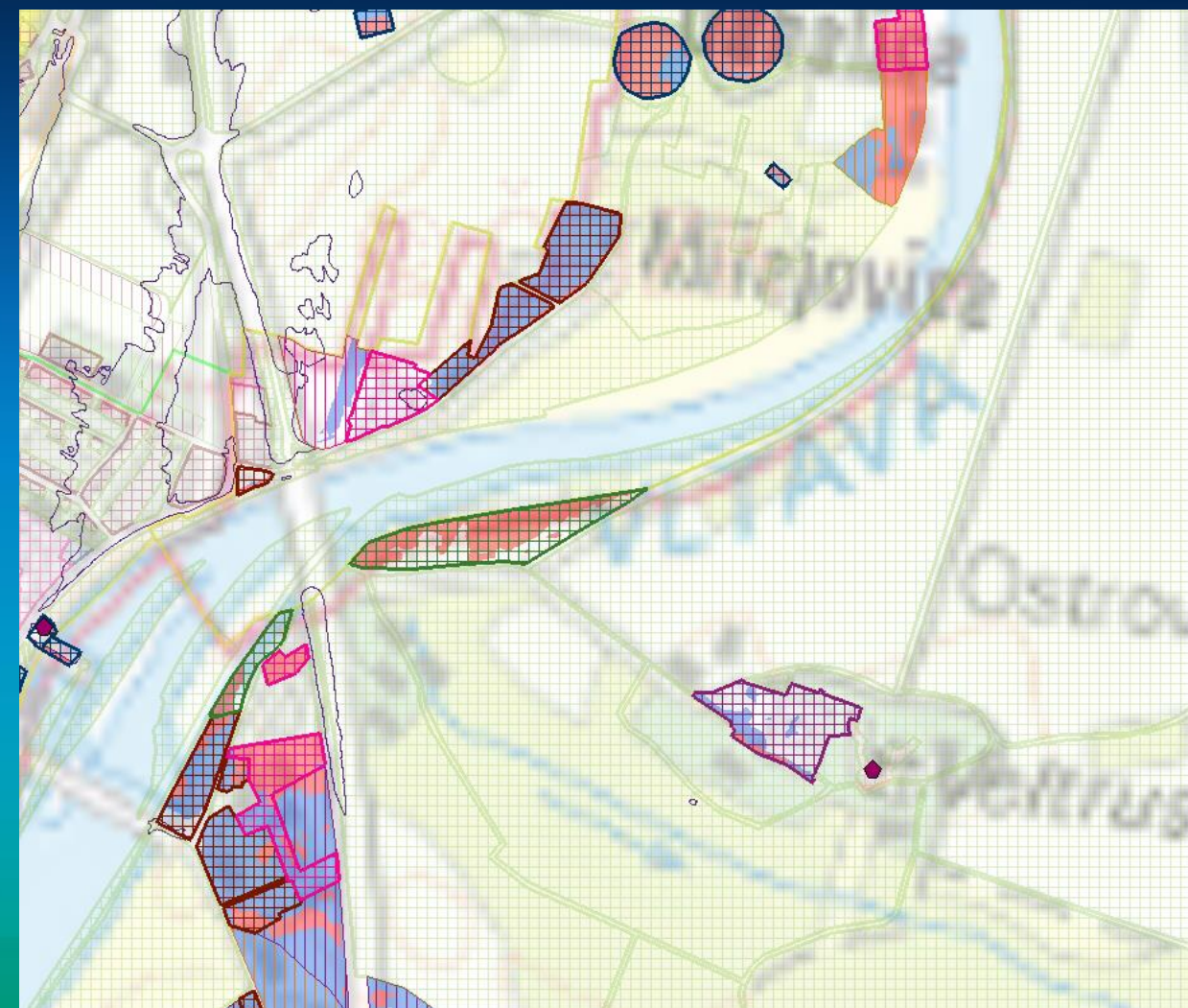
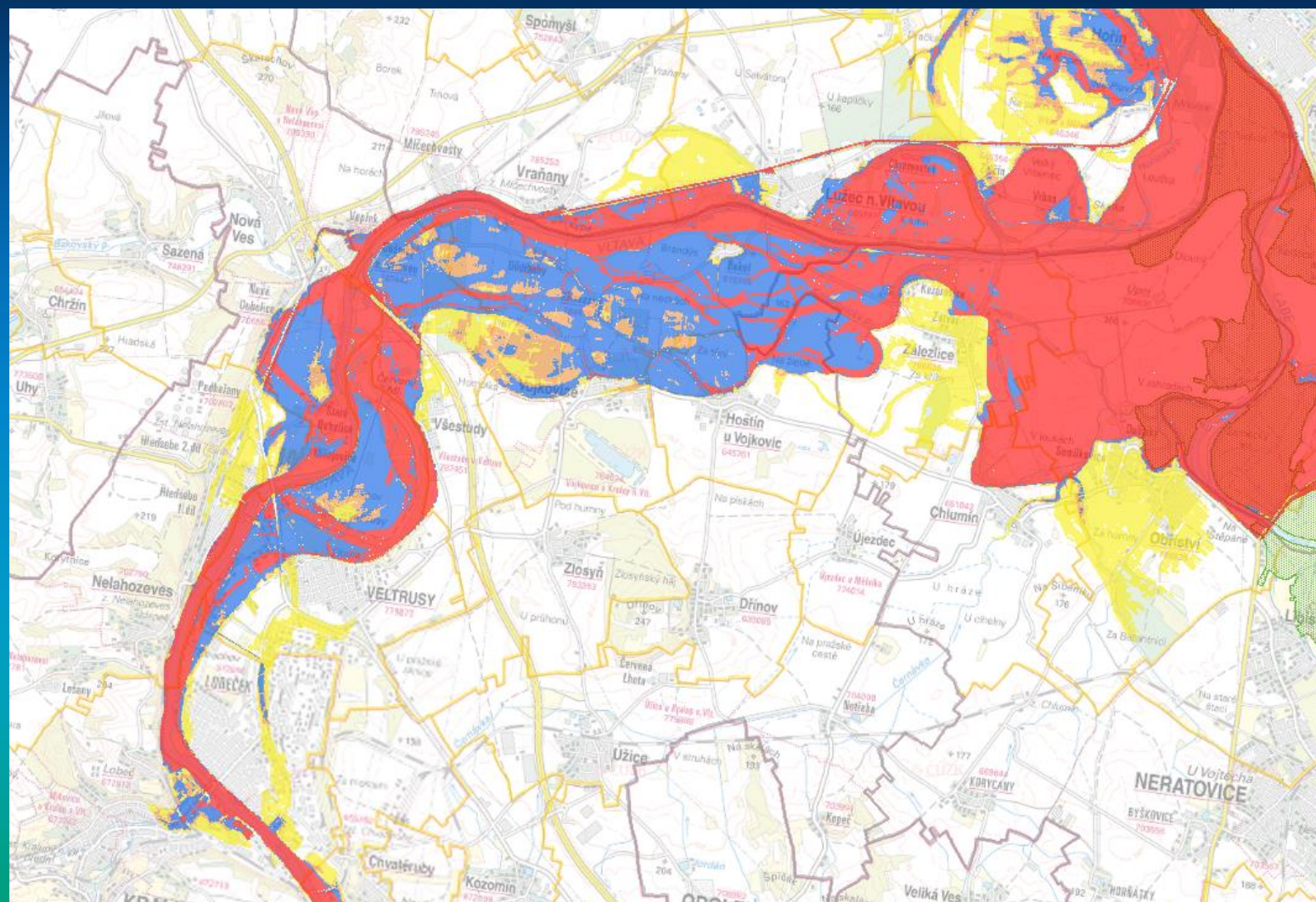
Aplikace – niva☺

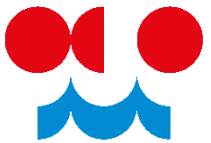

Aplikace – niva☺

Voda se v geografickém prostoru pohybuje dle jeho predispozic

Voda v dlouhodobém (ale i v relativně krátkodobém) měřítku geografický prostor přetváří

Co ovlivňuje tvorbu odtoku?

- **stabilní faktor:** geomorfologie (sklon, říční síť, orografie, geologie aj.)
- **dlouhodobý faktor:** land use, antropogenní změny povodí a toků
- **střednědobý faktor:** nasycení půdy
- **Krátkodobý faktor:** příčinné srážky

You don't drown by falling in the water; you
drown by staying there.
Edwin Louis Cole

Konference GIS Esri v ČR

22.–23. října 2014

Děkuji Vám za pozornost